

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... frt 10.—

Félévre ... » 5.—

Negyedévre ... » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

—☉— Budapest, Február 21. ☉—

„A Hét“ albuma.

Megirigyeltük a „Magyar Szalon“-t s hogy nekünk is meg legyen az albumunk, fölkértük közéletünk összes nevezetességeit, legyenek szívesek lapunk részére pár sornyi autogrammot, egy-egy axiomát, akár eredeti, akár kölcsönzött elmésséget küldeni, de mindenesetre névaláírással. Felszólító leveleinkre egész halmozat kézirat érkezett hozzánk s válogathatunk a bölcs mondásokból, melyek alá csupa ismert név van írva. Természetes, hogy a kéziratok e tengeréből bajos volna kiválasztani ama bölcs mondásokat, melyek minden kétségen kívül valódiak; sajnos, éppen a legérdekesebbek tűnnek fel előttünk apokrifeknek. Azért előre kijelentjük, hogy a mi az authenticitást illeti, elhárítjuk magunktól a felelősséget.

Az eddig érkezett küldeményekből a következő szemelvényekkel szolgálunk olvasóinknak.

I.

A világ nem kegyelmez semmiért; sok udvariatságot megbocsát a szerencséseknek, de a megsértett morált megbosszulja az ügyetleneken.

Steiger Gyula.

*

Gomb, Ház, ha leszakad, lesz más.

Csávolszky Lajos.

*

Minden szép szónál szebben beszél a tett. A hirlapíró-báli meghívóért száz forintot küldtem az Otthon pénztárába, szíves felszólító levelüket meghálálni, ismét száz forintot fogok küldeni az Otthon pénztárába s a hányszor a magyar hirlapírók megemlékeznek rólam: örökkön-örökké száz forintot fogok küldeni az Otthon pénztárába.

Kálnoky Gusztáv gróf.

*

Az az erősség, amely alkuszik: félig már megadta magát.

Szápáry Gyula gróf.

*

A legkellemesebb hangok ejtik a legmélyebb sebeket.

Apponyi Albert gróf.

*

Mazarin csak egy államférfiui tehetséget ismert el: a sikert.

Wekerle Sándor.

*

Copernicusnak nem volt igaza. Nem a föld forog a nap körül, hanem a nap a föld körül. A föld én körülöttem forog.

Szilágyi Dezső.

*

Egy ember százezer forintot talált az utcán egy pénztárczában. Sietett vele a rendőrségre. Az első nap azt mondták: »Milyen szép tőle!« másnap: »Igaz, hogy csak a kötelességet teljesítette«. harmadnap: »Vajon nem tette-e félre a talált pénz egy részét?!« Néhány hónap múlva egy szerény állásért folyamodott. A hatalmas férfi, akinek ajánlották, visszautasította a folyamodást és így nyilatkozott az ajánlók előtt: »Engedelmet kérek, az önök ajánlottja súlyosan kompromittált ember. Valami százezer forintos históriát beszéltek róla, s ez az eset gyanúsnak tűnt fel előttem.«

Hegy Antal.

*

Mindig protestálni és mindig engedelmeskedni: ez a politika alfája és omegája.

A Kemény-Domahidy párt
végrehajtó-bizottsága.

*

Sors bona, nihil aliud.

Fenyvessy Ferencz.

*

A nagy írók azokhoz a híres courtesane-okhoz hasonlítanak, akik egy fiatal generáció után a másiknak adták oda magukat s mindig a legutolsóért, a legfrissebbért és a legerősebbért rajongtak.

(Sainte-Beuve: Causeries de lundi, XI. 444. p.)

Szász Károly.

*

Az angol közmondás azt tartja, hogy: »ha elég okos voltál előbb páholyt váltani magadnak, bizvást elmehetsz a parterre is; bizonyos lehetsz benne, hogy jól fogadnak.«

Bánffy Dezső báró.

*

A fúzió félig már meg van, mint félig meg volt az Arlecchino házassága is: már csak a kormánypart beleegyezése hiányzik.

Ifj. Ábrányi Kornél.

*

Madarat tolláról, embert nadrágjáról.

Gromon Dezső.

*

V—y K—s albumába:
Si vis Pacem, para bellum.

Rozsnyó püspöke.

*

Az élet álom.

Krajcsik Ferencz.

(Folytatjuk.)

Nászuton.

*Postakocsi a bérczuton.
Tüzel az ajkam ajkadon.
Félfedeles bakján ülünk,
Beppónk ajkán csattog a kiirt
S felel reá
Kaczagó visszhanggal szivünk:
Trará... Trará...*

*Kékszemű tó, nézd, odalenn
Hogy rengeti szerelmesen
Sziklaszigetjét s int nekünk. —
Beppónk ajkán lágyul a kiirt
S felel reá
Olvatag visszhanggal szivünk:
Trará... Trará...*

*Üdvözlégny nyájas Torbole!
Sziklás utcádon fölfele
Kapaszkodik most szekeriünk. —
Beppónk ajkán riad a kiirt
S felel reá
Ujjongó visszhanggal szivünk:
Trará... Trará...*

*Csapszék előtt keringve jár
Vidám fiúk közt a pohár,
Most ránk köszöntik — ég velünk!
Beppónk ajkán kurjant a kiirt
S felel reá
Üdvözlő visszhanggal szivünk:
Trará... trará...*

*Ősz hajú pap a halmon ott
Most nyitja ki a templomot.
Foglalj imádba öregünk!
Beppónk ajkán árad a kiirt
S felel reá
Mélázó visszhanggal szivünk:
Trará... trará...*

*Egy sikátorból karcsu lány
Szökken ki, hívét várva tán,
Úgy rápirít tekintetünk —
Beppónk ajkán csettint a kiirt
S felel reá
Incselgő visszhanggal szivünk:
Trará... trará...*

*Az osteria néma lett.
Hová is -- késik kedvesed?
Hogy így megvárat, azt ne türd!
Beppónk ajkán elful a kiirt
S felel reá
Marasztó visszhanggal szivünk:
Trará... Trará...*

*Altassuk, hol az alkony int,
Mi is hát a szerelmi kint!
Beppónk ajkán lankad a kiirt, ---
Egy éjszakára rejtekünk
Kis Torbole.
Virágnyszolyát vess nekünk —
S fektess bele!...*

Hajós Izidor.

Lápvirág.

Irta: HERCZEGH FERENCZ.

(Folytatás.)

Az előszobában még habozott, mintha várna valakit. Semmi!

— Tehát kidobtak! mondta az utcán.

Még egyszer visszafordult. A sarok-ablakban egy szőke fejet látott: Adél volt. Homlokát tenyerébe támasztva, elgondolkozva ült ott. Talán a reá irányított szempár hatása alatt tette, mikor lassan fölemelte a fejét. Egy pillanatig merev szemekkel nézte a talpig feketébe öltöztetett férfialakot odalenn az utcán, aztán elrohant az ablaktól. Egy mozdulatába került csak, de ennek a mozdulatnak az ösztönszerű volta meggyőzte Jurisicsot arról, hogy a leány a szülei pártján áll, vagy legalább is nem az övé.

Tehát Bengáliába!

Jurisics jellemében volt egy látszólag ellenmondásos vonás. Álomnak tekintette az életet, életfeladatát pedig abban találta, hogy ezt az álmodat minél kellemesebbé tegye magának. Gyűlölt mindent, ami kényelmét zavarhatta, — nem annyira testi, mint inkább lelki kényelmét, — azért nehezen is határozta el magát valami akcióra. Ha azonban egy elhatározás megfogamzott a lelkében, akkor nagy, néha éppen bravuros energiával tudott az akadályokkal megküzdeni. Barátai ismerték és becsülték ezt a tulajdonságát.

Tehát Bengáliába! Angolul elég jól beszél, pénze is van, a többi meg majd megjön magától. Az ilyen embernek különben is olcsóbb az utazás, mint a hazájában való tartózkodás. Elhatározta, hogy Szentgróthyt kivéve, senkit sem avat be a tervébe. Gróthyt is csak azért, mert át akarja neki adni az atyjától reá maradt könyveket és műemlékeket, hogy őrizze meg egy részükét és tegye pénzzé a többiét.

Szombat volt. Vasárnap megszerzi az utlevelet, hétfőn szétküld egy pár tuczat kártyát a városban, »p. p. e.« — kedden este indul, Bécsen és Trieszten át.

Valami honvágy-félét érzett már az oczeán friss lehelete után, amely kizavarja majd a fejéből a lomha ködöt.

VI. Egy nap története.

Talán izgatottsága tette, hogy vasárnap reggel szokása ellenére korán kelt föl. Odakünn csicsérgést hallott, a szemközti ház ereszen egy fecske ült. Az első fecske, amelyet az idén látott. Ez tavaszi hangulatba hozta. Felöltővel a karján hagyta el a lakását, az előszoba kilincsén egy kis ibolya-bokrétát talált. Jesszi! Fölszívta a virág édes illatát, aztán, a helyett, hogy lefelé ment volna a lépcsőn, fölment a harmadik emeletre.

Megint az a sárga arcú asszony nyitott neki ajtót, az arcza ezuttal se volt barátságosabb, de azért beeresztette a szobába. Jesszi kiszólt a szomszédból, hogy most kelt fel éppen, de tüstént magára kap valamit.

Bejött, lassu léptekkel, kissé bolyhosan, álmos szemét dörzsölve, de mosolyogva, mint egy jónevelésű gyermek. Odanyújtotta Jurisicsnak hűvös kis gyermekkezét. A fiatal ember azt mondta, hogy bucsuzni jött.

— Elutazik! Soká marad?

— Még nem tudom, — azt hiszem, nagyon sokáig...

Jesszi nem válaszolt, hanem feltaszította az ablakot. Langyos szél csapott az arczába, amely még jobban összehorzolta a haját. Odakünn verőfényes tavaszi nap volt, az erezen csicsérgő fecske szeszélyes dala ide még jobban hallatszott.

— Milyen bolondok az emberek, hogy éjjel élnek és nappal alusznak; mondta Jesszi később. Ezt csak most tudtam meg.... Tegnap egész nap künn voltam a Margitszigeten.... A gőzösök már járnak.... Egyedül voltam, egész nap mászkáltam a gyepon és a romok közt.... Mikor este haza kellett jönnöm, kedvem jött sirni.... Ma megint elmegyek valahová....

Jurisicsnak eszébe jutott valami. Egy utolsó napot, egy egész napot Jesszivel tölteni, — ez méltó befejezése volna európai pályafutásának.

— Menjünk együtt; mondta. Ugy se tudok a napommal mit kezdeni.

A leány hirtelen megfordult a sarkán.

— Elvisz? Komolyan? Este vissza is hoz?

— Öltözködjék fel hamar!

A leány egy halk örömkialtást hallatott, aztán befutott a mellékszobába. Mialatt felöltözködött, ami eltartott egy jó félóraig, Jurisics lement a lakására s levelet írt egyik barátjának a belügyminiszteriumban, hogy szerezzen neki rövid uton külföldi utlevelet, mivel kedve jött tigrisekre vadászni. A lépcsőn már összetalálkozott Jesszivel.

— Ugy-e, tisztességesen nézek ki? kérdezte a leány.

Tisztességes, — ez volt az igazi kifejezés. Tisztességes és bálos volt, mint egy nyolcnapos asszonyka, aki az anyósához megy látogatóba. A szürke tavaszi kabát alatt fekete ruhát viselt, a fején kissé merész alaku, fekete kalapot, amelyet asszonyomdra kötött meg állán.

— Estig maradhatunk, mondta.

Mikor az utcára értek, Jurisics kocsit után nézett — Ugy-e, fél, hogy velem látják? kérdezte Jesszi, szelid mosolylyal.

— Hová gondol? Gyermekek!

Azzal karját nyújtotta neki. Ütemesen, összevágó léptekkel haladtak az aszfalton. Jurisics több ismerősével találkozott, akik kíváncsian fordultak utána. A feltűnően elegáns asszonyban Jurisics valami rokonát gyaníthatták. Jurisics ugyan azt se bánta volna, ha megismerik a virágárus leányt, — egy botránnyal többet még elbirt. Olyanféle elkeseredett jókedvében volt, amelyet akasztófa-humornak szokás nevezni.

Az eskütér alatt egy nagy gőzös kürtője füstölgött.

— Szálljunk be hamar! kiáltotta Jesszi, gyermekes türelmetlenséggel.

Jurisics egy bankót adott a jegyszedő matrónak jegy helyett, aztán fölmásztak a fődélzetre. Egy pár ember lézengett csak a hajón. Jesszi, a kalapját fogva, lobogó ruhával állott a szélben, teli tüdővel szíva az éles levegőt és nevetve pillantva kísérelője arczába. A gőzös elhaladt a sziget mellett, a nélkül, hogy kikötött volna. Most vették csak észre, hogy személyszállító hajóra tévedtek. Jesszi ezt a tévedést mulatságosnak találta; már tegnap is, mikor a szigeten járt, nagyon szeretett volna tovább evezni, hadd lássa, milyen a Duna, ott a hajógyár kürtői mögött.

Elhaladtak egy pár állomás mellett, a hajó aztán egy regényes fekvésű kis fészek mellett kötött ki. Egy parti korcsma előtt nemzeti zászló lobogott, valahonnan egy sváb banda harsogó hangjai hallatszottak. A parton meg néhány ünnepiesen kicsipett gyerekek ácsorgott.

— Itt mulatnak, — itt búcsú van; mondta Jesszi.

Kiszálltak. A leány bevallotta, hogy a nagy sietésben megfeledkezett a reggelijéről s hogy most nagyon éhes. Jurisics bevitte a fellobogózott korcsmába, hol valami üvegszalonnakébe telepedtek. A korcsmárosné alázatos bizalmaskodással szolgálta fel a vaját meg a tejet, mit Jesszi kért, aztán meg nem állhatta, hogy oda ne szóljon nekik: Önök az első fővárosi vendégeim az idén.

Közeledését elég barátságos mosolylyal fogadták és most már nem fojthatta magába kíváncsiságát.

— Talán lakást tetszik nézni a nyárra?

— Nem éppen, adta vissza Jurisics. Ámbár, ha valami csinos házikót találunk....

— Oh, mondta az asszony, Jesszihez fordulva, — a nagyságos asszony nagyon meg lesz nálunk elégedve!

A nagyságos asszony; Jesszi arcza lángvörös lett — a büszke örömtől. Nem egyszer megesett vele, hogy egyik-másik ember szeretőjének nézték, ha másodmagával a pesti kávéházakban csavargott, — de feleségnek, úri asszonynak nem nézte senki.

Az asszony tovább faggatta őket. Diszkrét mosolylyal mérsékelve kérdésének indiszkrét élet.

— Két kicsikénk van, mondta Jurisics, akin lassankint diákos jókedv vett erőt. — Egy fiú, meg egy leány. A fiú három éves és a Jancsi névre hallgat. A mamája papnak szánta, de én huszárt csinállok belőle.

A vendéglősné úgy vélekedett, hogy a nagyságos úrnak igaza van. Aki egyszer magára vette a csuhát, az jóformán meghalt atyjának, anyjának.

— No látja? élehetetlenkedett Jurisics Jesszivel. Mindig mondtam, hogy nincs igaza.

Jesszi csendesen mosolygott és kijelentette, hogy ő így se bánja. A vendéglősné, amint elnézte Jesszit, összecsapta a két kezét.

— Az ember nem is hinné! Már két baba, és a nagyságos asszony még maga is olyan, mint egy cukros baba.

Jesszi fölkel és azt mondta, hogy szeretné, ha Jurisics fölvinne a hegyre. A vendéglősné előbb még meg akarta tudni a nevüket. Jurisics habozás nélkül megmondta a magáét.

Fölmásztak a lejtőn, aztán lassu léptekkel haladtak a szőlők közt elkanyargó ösvényen. Egy pár szorgalmas gazda már ott kopácsolt-dolgozott a présházákban. A sétáló pár kéjesen sütkérezett a korai verőfényben, néha meg borzongva rázkódtak össze, amint egy szélszél szélroham végigsöpört a hegytetőn, csipongó pintyőkéket sodorva el fejük fölött.

Jurisics lopva figyelt Jesszire, aztán egyszerre a leány karja alá fűzte a kezét. Jesszi a keztyűt gombolgatta, miközben kissé magához szorította a férfi kezét. Egyszer sem nézett reá, de arcán valami végtelen megelégedés kifejezése mutatkozott. Egy szót se beszéltek még szerelemről. Jurisics mégis érezte, hogy a leány egészen az övé. Az ő tulajdona mindenestül, — finom metszésű, a széltől ksszé cserepes ajkával, csendes mosolyával, molnárszinü kabátkájával és gombolós angol cipőivel együtt. Megtarthatja, eldobhatja, ha éppen akarja, össze is törheti.

Sokáig kóboroltak még, talán egy egész óráig. Alig beszélgettek, ha szóltak is, halk, nyujtott hangon tették. Az a bizonyos kéjes butaság vett rajtuk erőt, melyet a tavaszi levegő hatásának szokás tulajdonítani. Jesszi alig járt még életében hegyek közt. Azért kívánczolt ide föl, mert azt képzelte, hogy a lejtőn túl, mint egy szinfal mögött, idegen, meglepő dolgokat fog látni. Hegyeket látott, aztán völgyeket és megint csak hegyeket. Ez pedig nem érdekelte. Dél felé megint lementek a városba.

A kíváncsi vendéglősné ott állt az ajtajában, egy jó arcú polgárembernek magyarázgatva valamit. Hogy meglátták a fiatal párt, az asszony a szeme fölé emelte a tenyerét, a férfi pedig levette a kalapját és Jurisics elé lépett.

— Csakhogy megtaláltam Jurisics urat... Talán már nem is emlékszik reám? Én vagyok, — Béres... Béres László... Nem tetszik emlékezni? A nagyapa üzletében voltam...

Jurisics visszaemlékezett valami jámbor vásároslegényre, akinék a hátán ő gyerekkorában tornagyakorlatokat szokott végezni, ha nyaranta egy-két hetet lenn töltöttek nagyapáéknál.

Kezet fogott vele. Béres hamarjában elmondta, hogy ő már vagy tizenhét év előtt letelepedett itt a városban és vaskereskedést nyitott. Azt is mondta, hogy olvasott a nagy gyászról, amely Jurisicsot érte és nagyon csodálkozott, hogy a fiatal urnak már felesége is van...

(Jesszi itt kénytelen volt egy kis bókot csapni.)

Jurisics hiába szabadkozott, addigra is, míg a gőzös megérkezett, be kellett fordulniok Béres házába. Egy olajfestésű tágas házba léptek, amely fehérfüggönyös, ragyogó ablakaival és kapolna-tisztaságu udvarával, polgári jólétre vallott.

Odabenn egy elég csinos, kissé elhízott asszony fogadta őket, meg egy süldő-leány, aki meglepően hasonlított anyjára. A leány kezet csókolt Jesszinek, az asszony erőszakos szívéllyességgel levette fejéről a kalapot, testéről a kabátot, — Jurisics pedig belátta, hogy innen aligha szabadulnak ebéd nélkül. Beleharapott hát a savanyu almába, bár restelte a diákos komédiát, amelylyel ezeket a becsületes embereket bolondította. Mialatt Béres uram olcsó szivarjait szívta és szórakozottan felegetett a hozzá intézett kérdésekre, félfüllel mindig Jesszire ügyelt, aki az asszonyokkal pletykázott. Meglehetett különben elégedve a leánynyal. Szerény volt és komoly, ügyesen siklott el a kérdéseken, amelyek a mondva csinált házasságra vonatkoztak; ha föllentenie kellett volna,

akkor Jurisicshoz fordult, átengedve neki a szót. Egy fiatal asszonykára emlékeztetett, akiben kevés az önállóság és aki minduntalan rászorul a férje professzorkodására. Vagy egy nagyon szerelmes asszonyra, aki nem tud három szót mondani, anélkül, hogy beleártsa az urat.

Ebédhez ültek. Jesszit az asszony és Jurisics közé ültették az asztalfőre. Jurisics szomszédsága kissé föllevenítette. Mikor a háziasszony reá bízta, hogy válogasson férjének a tálakból, jókedve lett és taláalomra reá fogta Jurisicsra, hogy a burgonyát nem szereti, ellenben a rizsért rajong, a fekete kávé meg csak keserűen tudja meginni.

Fekete kávéra vendégek érkeztek. A plébános meg a járásbíró, akik néha-napján tarokk-parthiera szoktak átjönni Béreshez. A járásbíró, mikor meglátta, hogy szép pesti asszony van a házban, tüstént hazakiült a feleségeért. Jurisics attól tartott, hogy valaki a társaságból meg találna ismerni Jesszit. Ok nélkül félt, mert ezek a jámbor emberek, bár itt éltek a főváros tőszomszédságában, vadonat idegenek voltak azokban a körökben, amelyekben Jurisics és Jesszi mozogtak.

A férfiak ebéd után kiültek az üveges folyosóra kártyázni. Jurisics is résztvett a két krajczáros tarokkban. Osztás közben az ablakon át láthatta Jesszit, amint egy nagy kendővel a vállán, hajadonfőtt járt-kelt a tavaszias puszta kertben. Béres Terka volt vele. A kis leány az első pillanattól fogva azt a föllengős rajongást mutatta Jesszi iránt, amelyet iskolás-leányok szoktak előkelő, szép asszonyok iránt érezni és túlboldog volt, mikor most ideáljának megmutathatta egyszerű otthonuk nevezetességeit: a melegágyakat, a lugast, a kuglizót. Nagyon értették egymást és mikor Jesszi megsimogatta új barát-nője csinos arcát, a leány kitoró lelkesedéssel csókolt gatta karján a ruhát és hizelegve simult hozzá, mint egy dormogó cicza.

A délután gyorsabban telt, mint Jurisics gondolta és mire bealkonyodott, azon vették észre magukat, hogy már lekéstek a gőzösről és hogy a viczinális vonattal kell visszamenniök a városba. A vonat megindult, elől a lihegő kölyök-lokomotívval, a visszamaradt jó vidékiek pedig, akik el voltak ragadtatva fővárosi vendégeik szeretetreméltóságától és egytől-egyig beleszerettek Jesszibe, még sokáig lobogtatták keszkenőiket az alkonyatban. A viszontlátásig!

Jurisics megkönnyebbülten lélegzett föl, hogy a dolog ilyen simán folyt le. Annak is megörült, hogy végre megint egyedül lehet Jesszivel. Egész délután alig vált-hattak egymással egy-két szót. A kocsiiban nem volt rajtuk kívül senki.

A leány az ablaknál ült és oldalvást szegett fővel, némán hallgatta a vonat egyhangu zakatolását. Jurisics a kalap karimájától csak az állát és a nyakát láthatta. Egy ideig szó nélkül elnézte, aztán a csend, az alkony és talán a leány ruhájából kiáradó finom ibolyaillat hatása alatt, hozzá hajolt, hogy megcsókolja az arcát. Jesszi ijedten visszahökken, — mikor pedig Jurisics föl-emelte az állát, hogy a szemébe nézzen, egy sápadt, könyező arcba pillantott, amelyen megdermedt a fájdalom kifejezése, mint Niobe arcán. A leány most már nem is ellenkezett, hanem odavetette magát Jurisics karjába és hosszú, görcsös zokogásra fakadt. Az örökké jökedvü Jesszi sirt, — sirt, mintha most sirna először életében és mintha egyszerre akarná pótolni eddigi mulasztását. Közbe elszorult hangon ismételtette:

— Hadfalussy jön! Holnap jön!

Oly rémülten simult Jurisicshoz, mintha nála keresne védelmet.

(Folytatjuk.)

Tanács:

Ha szomjú vágygyal ajkardon
Epedsz egy csók után,
És érzed, itt az alkalom,
Bátorság kell csupán:

Légy bátor és ne bölcselej,
De nyugtasd meg magad,
Bölcs nénikék s az etikett
Akármint mondanak.

Mert csók dolgában, szép ücsém,
Csak egy a bölcselet:
Csókolni ott és azt szabad,
A hol s a kit lehet.

A lányajk hívón int feléd,
Hogy üdvét leszakaszd,
Önmagad ellen vétkezel,
Ha elszalasztod azt.

S a késő bánat mitsem ér —
Ő ellebeg tova
Kaczagva, mintha mondaná:
— Uram, ön ostoba!...

Sajó Sándor.

Levél Szicziából.

Syracusa, 1892. február 9.

A napsugaras Szicília keleti partjain, e régi, régi klasszikus földön, hol hajdan gigasok és cyclopsok, lato-phagusok meg laestrigonok harczoltak a tüzet okádó Etna lábánál, hol istenek meg istennők népesítették a virágos mezőket, örökzöld erdőket: itten emelkedik a tenger sötétkék tükréből, mint szivárványos kagyló, tarka házaival Syracusa.

Ide jöttem ma pihenőt tartani én is hosszú, fáradtságos utaim után, erre az örökre elnémult vidékre, merre egykor faunok furulyája kísérte a syrének énekét — hol a halvány Sapho pengette méla lantja lankadt hurjait, és amerre nektár meg Hyblea aranyméze gyönyözőtt a ragyogó mythologiai élet kristály kelyhében.

Fejem még tele van a csodálatos kis ország káprázatos benyomásaival, és a hellén művészet megragadó romjai felett emelkedő, csillogó szaraczn, és sötét norman emlékek változatos — kaleidoskop-szerű képével.

Monreale bizanci pompája vagy a híres *Cuba* Alhambrára emlékeztető fantasztikus arabeszkjei, mór csucsivei, közvetlen *Segesta* karcsu oszlopai mellé sorakoznak emlékezetemben és összekeveredve majdnem egy művészi összhatást képeznek, hogy alig tudom őket első percze egymástól elválasztani, osztályozni. Aztán saját impresszióimat minduntalan megzavarja a számtalan kritika, meg egyéb e dolgokról írott könyv, és Burckhardtól Lübkéig vegyük a legtöbb esztetikust, műveik igazán csak addig érdekelnek, amíg magát az eredetit nem láttuk — vagy azután nagyon hosszú időre, hogy emlékünkből őket vissza idézze. — Mert végre is én azt hiszem, a műkritika az eredetivel szembe, vagy avval párhuzamba helyezve, legtöbb esetben ellapul, magának a műtárgynak közvetlen hatását pedig megbénítja.

Korántsem akarom evvel azt mondani, hogy a kritikai műveket nem szeretem, ellenkezőleg egész generációnk sokkal analýsálabb természetű, hogy bizonyos kedvteléssel ne olvasnók akármilyen másodrangu tárcza-író bírálatát Wagner Parsifalja, vagy Whistler képei-

ről — — igaz, hogy nem azért, mintha a támadást vagy méltatásokat mérvadóknak tartanók, és hogy ezeken a néha nagyon is homályos szemüvegeken át akar-nánk élvezni magát az eredetit, hanem egyszerűen azért, mert megösmertet egy ösmeretlen ember gondolatmenetével, nézeteivel — egy harmadikról, mi végre is mindég mulatságos.

De magoknál a legnagyobb íróknál nem-e éppen a hideg objektivitás rovására kidomboruló egyéniség az, mi leginkább köti le figyelmünket?

Ha Aristoteles, vagy Göthe kritikáit olvassuk, első sorban magok ez írók érdekelnek, nem pedig a tetszés szerint választott műtárgyak, melyek hogy ugy mondjam, ürügyül szolgálnak tisztán *ethikai* vagy *aesztetikai* nézeteik, álláspontjuk fejtegetéséhez.

Az ilyen *kritika* határozottan egyik legtökéletesebb irodalmi ág — hanem ne igyekezzünk legnagyobb érdemtől megfosztani, hogy *önálló*, nem pedig egy létező műnek magyarázata, segédeszköze, melytől igazában csakis inspirációt merit.

Ennek az alanyul választott tárgynak, — melyet elemez, még csak nem is kell remekműnek lenni — hogy a kritika tökéletes legyen, és például *Ruskin* pre-Raphaelistákról írt lapjai néha magasabb artisztikus fokon állanak, és tökéletesebb »aesztetikailag szépet« adnak, mint magok a sokszor ismeretlen toscan vagy umbriai művészek selejtes szobrai vagy képei, melyek egyszerű naivitásától, közvetlenségétől megragadva, azokra reá ruházza tanulmányaiban mindazokat a sajátos vonásokat, amelyek mindenekelőtt a nagy író fantáziájában élnek. Lessing és Winkelmann páratlan munkái a magok nemében a művészi tökély legmagasabb színvonalán állanak, és senkinek sem fog eszébe jutni felróni, hogy több szépzéti teoriát, akademikus szabályt kölcsönöznek egy-egy műremeknek, mint arra az alkotó művész génuszta teremtő hevében gondolhatott. És például éppen Winkelmann Junoja, hol a büszke és bölcs istenasszony szép ségét, méltóságát analizálja, csaknem annyira halhatatlan munka, mint maga az eredeti, melyet Polycletos vésett márványba.

De vegyük a korai renaissance embereit, mint *Orcagnát*, vagy a *Pisanokat*, azt hiszem, szintén meg lehetősén távol lehettek attól a tudatosságtól, közvettségtől, melylyel későbbi méltatóik akaratlanul ártottak spontánításoknak, művészetök őseréjének, és maga a nagy Leonardo valószínűleg nem igen érhetett rá mindazokra a bonyolult lélektani árnyalatokra, problémákra gondolni híres Giocondáját festve, melyeket később mérvadó kritikuskok a csodálatos enigmatikus vonások megett felfedezni véltek.

Mind ezt csak azért említem, hogy némileg megmagyarázzam, milyen hatással voltak reám Szicziában, az esztetikai és kritikai művek, és hogy ha mint olvasmány lehetőleg érdekelték is: segédeszköz — vagy magyarázat gyanánt jobbára csak zavarólag hatottak.

Aztán Szicília mindenekelőtt a korai, a kezdetleges művészetek bölcsője, és igazán nem tudom: miért kellene merev szabályok alá foglalni a még ki nem forrott művészi temperamentum utattörő pillanatnyi felhevüléseit, megnyilatkozását, melyek szabálytalansága, egyuttal fővárszuk is.

Ami a korai görög, vagy az ébredő keresztény művészeteknél kiváltképpen megragad, az a kezdetleges formák daczára kifejezésre jutó érzés közvetlensége, a művész őszinte ihlete, meggyőződése, egy szóval a *mű szelleme*, nem pedig a sokszor sántikáló szépzéti szabályok, melyek alá most sorolni akarják.

Selinunto páratlan *metopei* előtt teljesen közöm bössé válik reánk nézve, hogy X. vagy Y. milyen bonyo-

dalmasan igyekeznek magyarázni a pár évezred előtt meghalt művész felfogását a fény- és árnyhatásokról, a perspektíváról, vagy legtöbbször csaknem egészen hiányzó formaiságról: a midőn egy örökre elmúlt kor egyik legbámulatosabb művészi subjektivitása hatása alatt állunk.

A művészet ebben a korai stádiumában leginkább úgy sem a sokszor nagyon is kezdetleges kivitel érdekelt, hanem mint említém, az *érzés* mi benne kifejezést keres, magának a *szépnek* felfogása, a művésznak ideális világa, és annak viszonya, társadalmához, korához.

Hogy a doriai iskola Arthemis és Acteonja, vagy Zeus és Herájára, a modern tudósok milyen cothurnusokat kötnek lábaikra, tulajdonképpen igen mellékes — az archaicus redőzet mellett, melyet maga a művész felfogása választott eszménye keretéül. — És Girgenti, vagy Taormina oszlopsorai között haladva, az arányok mértani tökéletességéről irt összes *théziseket* elfeledjük a hajdani örökre *kihalt isteneket* szomorúan túlélt rommaradványok hatása alatt.

És ami meglep, az itt sem többé merően a tökéletes architektúra, hanem maga a *conceptio*, amelyben egy mindenkorra elszenderült világnézet, annak reménye — és ma értelmetlenné vált *hite* nyilvánult. — De például magoknál a mi gothikus domjainknál mégsem annyira, a finom szövevényes ágak-levelek faragása érdekelt — nem csupán a türelmes kézműves részletes munkája, mint inkább — *Óser* mondásával élve: »a felhők közé törekvő ivék és tornyok emelkedett hangulata« — melybe a középkor mysticizmus felé hajló vakbuzgósága lett kőbe faragva.

Ez a keresztény szellem nyer kifejezést, bár teljesen más alakban — más színekben — Szicília vulkanikus földjén is.

A fentemlített *Monreale* és *Capella-Palatina* a bysanci iskola egyik legérdekesebb maradványai, és például a *Martorana* káprázatos mozaikjai közé csak olyan életerős művészi felfogás, ragyogó temperamentum és őszinte hit lett beékelve, — mint akár Solinunto reliefjeibe, — bár a két kor *moralis* világa teljesen meg hasonlott egymással és *ethicájok*, mely képző-alkotó művészetök egyik fősarkalója volt, régen antagonizmussá vált.

A forma itt is merev, kezdetleges, akárcsak a régi görög metopek alakjainál és az egyes szentek néha igen élénken juttatják eszünkbe Arthemis nyugodt méltóságát, a *compositio* is nagyon naiv, de talán éppen ez teszi lehetségessé, hogy a romlatlan érzés, olyan tisztán — a kételyektől még meg nem zavart meggyőződés olyan szívhez szólóan beszéljen hozzánk.

Irtak ezekről az asceticusan elvont apostolokról és nógyszárnyu angyalokról is sokat, kivált az utóbbi időben, mióta az ugynevezett *primitív* művészetek divatba jöttek: de amiért a fiatal nemzedék megszerette archaismusokat, amiért a »fin de siècle« fáradt szeme egyszerű körvonalain keres megnyugvást és sokszor talán természetellenes, de mindig végtelenül harmonikus színein pihent, az kivált azért lehet, hogy beleunva a tulságig vitt realizmus hideg világába, és belefáradva az »igaz« pusztán *látható* megörökítésébe — most többet keres: valamit, mit e tökéletes formáknak kifejezniök kellene, — egy igazi hangot, az érzés, a szív világából és ezt itt nem találva, örül neki, ha reá akad bárhol és bármilyen kezdetleges formák mögött.

A legujabb művészi áramlat, be kell vallani, ismét idealisticus, legfeljebb ideáljának más alakot ad és eszményi világát más spherákba helyezi, mint a megelőző idők tették volt: de ahol a *szépet* a *tökéletessel* feltalálni véli, az ismét a fantázia és a *lélek* világa, mint ahogy az igazi művészeteknél az minden időkben létezett. És nem-e ez a legegyszerűbb magyarázata a mai »sym-

bolistikus« és »impressionista«, vagy az Oskar Wilde-féle »aestheticus« mozgalomnak, Burne Johns és Frederick Walker iskolájának és egyéb artiszticus társulatoknak.

Ezért jöhetett nekem is kedvem Szicília korai görög és bysanci emlékeit sorra látogatni, hogy közöttök feltaláljam a *szépet*, mi »igaz és »jó«: ezért jöttem ide Syracusa babérlombos partjaira, hol a hajdani akadémia szeplőtlen fehérségű márvány alapkövei még ottan állanak mozdulatlan, ahol Archymedes mondta volt: »Ne zavarjátok köreimet.«

Gr. Vay Péter.

Jelenet.

— »A Paradicsom« című új operettből. —

Irtá: GÁRDONYI GÉZA.

ÁDÁM. ÉVA.

ÉVA.

Miként a napsugár,
Akként születtem én.
Oly tiszta röppenéssel,
Olyan könnyedén.

*

Csak gondolat vagyok,
De szívből ébredő.
Egy szívből ébredő szív,
A melynek neve nő.

*

Tele van a keblem
Édes boldogsággal,
Miként a rózsabimbó
Mézszel, illatárral.

*

Szerelem, szerelem! —
Ez a hivatásom.
Ölelni, csókolni, —
Ez a tudományom.
Mert mást én nem tudok,
Csak boldogítani,
Szívemnek, lelkemnek
Mézét megosztani.

Észreveszi ÁDÁMOT, ki a gyepen hever és elragadtalással nézi.

Majd lorgnellenl vesz elő és vizsgálja:

Ki lehet ez a szép gavallér?
Oh, de mennyire intressant!
Habár nincs rajta semmi gallér,
Csudálatosan elegant.

ÁDÁM: *(felülve)*

Ki lehet ez az úri dáma?
Asszony-e, özvegy, vagy leány?
Földi-e avagy égből szálla?
Két csillagszeggel néz reám.

ÉVA:

Mi herczig ábrázat!

ÁDÁM:

Ez álomkáprázat!

ÉVA:

Szemc é g mint a parázs!

ÁDÁM:

Csupa sikk, csupa varázs.

ÉVA:

Oly délczeg, mint a pálma ő!

ÁDÁM:

Tündéri szépség ez a nő!

Oh ez nem földi lélek!

ÉVA:

Oly gyáva, szinte félek!

ÁDÁM:

Ha szólok, szertefoszlik,

Miként a kőd eloszlik,

S a légben elenyész.

ÉVA:

Szeretném, hogyha szólna,

Egy kissé bátor volna.

Vagy inkább túlmerész....

KETTEN:

A kezdet oly nehéz!

Pistike meghalt.

Érzékeny történet.

Irta: MURAI KÁROLY.

Mint zártszékberlők kötöttük meg az ismeretséget az operában. Ott ültünk egymás mellett a nyolczadik sorban és végighallgattunk sok-sok előadást.

Számitásom szerint harmincz éves lehetett, de nekem jobban tetszett, mint akárhány tizenhat éves szép gyerek. Éppen úgy, mint az őszi barackban, vagy a téli almában, a nőben is szeretem az érettséget. Azt a pompás, teljes érettséget, amelyben már megvan minden zamat, minden íz s amelytől egy hamar nem vásik el az ember foga.

Az első este csak futólag néztünk egymásra, s csak később néztük meg jobban a részleteket. Úgy jártunk, mint az operákkal szokott járni a mélyen tisztelt közönség, amelynek csak akkor kezd igazán tetszeni a dalmű, ha annak minden apró részletével tisztában van és ismeri teljesen.

A tulajdonképeni ismeretség úgy kezdődött, amint az ilyen helyzetben kezdődni szokott. Ő leejtette a szinlapot és én udvariánisan fölemeltem, mire ő mosolygott és köszönetét fejezte ki. Leejtette a látcsövét, amit szintén fölemeltem, mire ő megint mosolyogva mondott köszönetet.

Egyszóval ő addig ejtegett és én addig emelgettem, míg véleményem kezdünk cserélgetni az operákról meg a játszókról.

Miután pedig az én szép, érett szomszédom engem igen érdekelt s az a kétségtelen tény, hogy egyedül jár az operába, nyugtalanított: kezdtem utána járni, hogy ki legyen. Azt ugyan valami hamarosan nem tudtam meg, de arról mégis meggyőződtem, hogy az előcsarnokban mindig egy időses nőcseléd várakozik rá, akivel szép időben gyalog, esős, sáros időben pedig bérkocsin távozik.

Egy este bemutattam magam neki s ő egy perczig sem habozott megmondani, hogy három év óta özvegy s hogy ebben az állapotban igen jól érzi magát.

Annyival is inkább, mért nem tartozott a boldog, megelégedett feleségek közé.

— Szenvedélyesen szeretem a zenét — mondta egy alkalommal — s csakis ez a szenvedély tesz képessé arra, hogy három egész órára otthon, egyedül hagyjam Pistikát. Hanem azért ne higgye, hogy rossz szívű vagyok. Százszor is eszembe jut egy előadás alatt és nem egyszer fog el az aggodalom. A szívem megdobban és majdnem reszketve gondolok arra, hogy hátha most, ebben a perczben történik valami baja. Megesik ilyenkor, hogy felugrom, beülök egy kocsiba és úgy vágatok haza, miközben félig sirva teszek szemrehányást önmagamnak.

Elérzékenyültem s miután semmi olyat nem tudtam mondani, ami a helyzetnek megfelelt volna, azt gondoltam magamban, milyen jószívű édes anya.

És még melegebben néztem rá, mint máskor.

A beszélgetés után következő felvonás meglehetősen vig volt s elzavarta a szomszédom nyomott hangulatát, a minék folytán azt gondoltam, hogy most már beszélgethetek a fiu felől és ezen a réven egyetnást meg is tudhatok.

— Hány éves Pistika? kérdeztem érdeklődve.

— Két és fél éves.

Amig én számitgattam és kisütöttem, hogy ez a gyerek a férj halála után félévvel született, ő beszélt tovább.

— Higyje meg uram, hogy abban az én szomorú, levert helyzetemben nagy vigaszom volt ez a Pistika nekem. Mint mindig, de ekkor még inkább éreztem szükségét egy ténynek, akit szeretetemmel vehessek körül és aki irányomban ragaszkodással viseltessék. Nem képzeli ön, mily édes volt ő mindjárt a születése után.

— Hát lehetett-e más?

— Igaza van. Azóta vigság, bohóság, derü ütött tanyát nálam és mindkét részről szeretet, ragaszkodás, hűség árad szét a lakásomon.

Sóhajtott és úgy mondtam:

— Ez a legnagyobb boldogság a földön.

— De telve aggodalommal is, mert ezt a boldogságot folyton fenyegeti a betegség. Milyen beteg volt az édes, milyen láza volt, mikor a fogzás ideje bekövetkezett. Az orvosok már lemondtak minden reményről és egész éjszakákon át sirva virrasztottam mellette.

— Az ily aggodalom teszi nagyobbá a boldogságot.

A következő előadás első felvonása után hirtelen fölállt és távozni készült. Már jövetelekor zavart volt és láttam, hogy nem igen figyelt a szinpadra, legalább nem úgy mint máskor, a minék következtében én is izgatottságot éreztem.

— Csak nem beteg? kérdeztem tőle lassu hangon.

— Attól félek. Midőn eljöttem, rosszul érezte magát.

— El fog mulni.

— Reménylem én is. Valószínűnek tartom, hogy egy kis gyomorrontás az egész.

Az arcza azonban nagy ijedtséget fejezett ki.

Midőn eltávozott, igen kényelmetlenül éreztem magam. Az a rokonszenv, amit az anya iránt éreztem és az a szeretet, amelylyel a szép, érett asszonyt vettem körül, ráruházódott Pistikára is, a kiért aggódni kezdtem.

Igazán, szivemből érdeklődtem e fiu iránt, aki öneki ugyszólván egyetlen boldogsága és aki egyhangu özvegyi életében a derüt képezi.

De még más indokból is óhajtottam, hogy ne váljék komolyra a dolog.

Hiszen ha csakugyan megbetegszik, ha a kór huza-mos ideig az ágyhoz köti az édes kis babát: az én szomszédom el fog maradni minden előadástól és amint ott, éppen úgy nem láthatom még az utcán sem, mert el nem mozdul a beteg mellől.

Ha pedig katasztrófa találna bekövetkezni, mi lenne akkor?

A szomszédom helye néhány estén át üres maradt, ami által az aggodalmam egyre növekedett. És az történt velem, ami ilyen esetben mindenkivel meg szokott esni. Izgatottság, levertség vett erőt rajtam s amint nem találtam semmi élvezetet az előadásokban, úgy nem tudtam kivenni részem e napon az élet apróbb örömeiből sem.

Az ötödik este egy kis levelet kaptam, amit az opera szolgálja adott át s amelynek a borítékára a zárshékem száma volt írva csak. A levél tartalma mindössze néhány sorból állt. Ennyiből:

»Pistika igen beteg. Az orvosok lemondtak.«

Soha nem láttam Pistikát, de azért szeretettel vettem körül ismeretlenül is. Elképzeltem olyannak, amilyen egy csókolni való aranyhaju gyerek szokott lenni, elárasztva minden üde bájával a gyerekkornak.

Nem tudtam én akkor este végignézni az előadást.

Egy vágyam volt csak. Kimenni a szabadba, járnikelni a hideg szélben, hogy forró homlokom láza csilapuljon. De járhattam bármerre, bármennyit: a Pistika szenvedő alakját mindig elém festette fantáziám és láttam az édes anyát is, amint aggodalommal figyelő lélegzetvételét és amint szép szemének drága könye hull a kis fehér vánkoscákra.

Ettől az időtől kezdve nem azért mentem az operába, hogy zenei élvezetet szerezzek magamnak, hanem hogy esetleg hirt halljak Pistika felől, aki mintegy összenőtt a szívemmel, mintha az én fiam lett volna.

Ha ezekben a napokban difteritisről, vagy más gyerekbetegségről olvastam, avagy ha láttam olyan kocsiakat, amelyek kis koporsónak való üvegkoporsóval bírtak, mindig megdobbant a szívem s gonosz előérzet vett erőt rajtam.

Fájdalmat okozó, majdnem könyvet teremtő előérzet, mely beteljesült.

A szolga ugyanis négy nap lassu elmulta után gyászszegélyű levelet adott át, amelynek az a gyászszegélye előre elmondott mindent.

Hogy egy Pistikával kevesebb van a földön, hogy egy anyával többnek tört meg a szive s hogy ott kint, a város végén, ahol a lakók egytől-egyig igen csöndes emberek, egy kis virágos sirhalmommal több van megint.

A szegény anya ismét röviden írt.

»Pistika meghalt. Elutazom.«

Ekkor tapasztaltam először, hogy tulajdonképpen milyen érzékeny szívem van nekem s holmi bolondos szentimentalizmustól nem tudok szabadulni. Lehet, hogy igazán éreztem, de lehet az is, hogy csak magamra erőszakoltam a fájdalmat.

A csilinderemre fekete posztót illesztettem s kis koszorukat helyeztem a temető egy-egy apró sirhalmára.

A társaságtól, a mulatságtól visszavonultam és nem egyszer kaptam magam azon, hogy könyvet morzsoltam szét a kezimmel.

Ha aranyhaju babákat láttam a dadák ölében, mindig eszembe jutott Pistika s ha egyik-másik kis baba felém mosolygott, mintha a szívembe markolt volna bele.

Azután igen-igen sajnáltam azt a szegény szép asszonyt, aki nagy, szinte mérhetlen anyai fájdalommal a szívében jár városról városra, talán nem látva semmi mást, mint Pistika halvány arcát, amint ott fekszik a kék koporsóban, behunytt szemekkel, imára összetett parányi kezecskéikkel.

Am amint sajnáltam, sirattam a kis halottat, szerelmem mindinkább növekedett a szép asszony iránt. Valami különös hangulat uralma alatt elhittem magam-

mal, hogy nekem meg kell vigasztalnom azt a nőt. Szerelmet kell ébresztenie szívében magam iránt s hűséges, meg nem tántorodó szerelemmel kell boldogítani.

Nőül kell vennem.

Amint mindegyre érlelődött bennem ez a jóleső terv: az idő mult.

De bár majdnem hét hónap telt is el, én megmaradtam a réginek és úgy történt, hogy midőn egy szép nyári estén a margitszigeti hajó fődélzetén megláttam őt: alig tudtam uralkodni nyugtalanságomon.

Az özvegyasszony, az én operai szomszédom szebb volt, mint bármikor.

Olyan üdének, olyan frissnek látszott, mint egy leány és sem az arcán, sem a szemeiben nem látszott a bánatnak még csak árnyéka sem.

Ruhája világos, virágos volt, teljesen kizárva a gyászt.

Mikor észrevettem, mikor látta, hogy feléje rohanok, az ismerősök bizalmas mosolygásával nézett rám és nyujtotta felém fehér kezét.

— Mikor érkezett meg? kérdeztem észrevehetően lázas izgatottsággal.

— Van már három hónapja.

— Hol járt?

— Olaszországban.

Derülten, mosolygósan beszélt és ez, meg kell valanom, fájt nekem. Határozottan rosszul esett és éreztem egész határozottsággal, mintha az én lánggal égő szívemet valami hidegség érte volna.

Nem tudtam megállani, hogy szemrehányással ne illessem.

— Volt mostanában kint a temetőben?

— A temetőben? Nem.

Az a hidegség még jobban megérintette a szívem.

— Nem gondol már Pistikára?

És amikor ezt kérdeztem, szinte haragot éreztem irányában.

— De igen. Néha. Ritkán! Igen kedves volt, igen szeretett. De lássa, ilyen az ember, hamar vigasztalódik. A másik majdnem elfelejtette már.

— A másik?

— Ugy van. Amint megszületett a testvérkéje, a bánatnak vége lett. Megkapta a Pistika nevet ez is és most nekem megint van egy édes Pistikám.

Egészen dühbe jöttem s az arczomat elfutotta a vér. Nem tudtam uralkodni magamon és be kell vallanom, hogy durva voltam hozzá. Ő kerekre nyitott szemekkel nézett rám, mint akit nem lehet érteni, de azután, mikor a 'helyzettel tisztába jött, kacagni kezdett s én e kacagás után tudtam meg csak, hogy az a Pistika, akit én sirattam és gyászoltam, egy igen csinos kis — mopszli volt.

A halál megváltás a pogány — üdvözlés a keresztény — átalakulás a bölcséleti értelemben.

*

A fejünk felett kettétört pálczát rózsával, gyümölcscsel aggatjuk tele s azzal áitatjuk magunkat, hogy ez az életnek viruló ága.

*

Azt állítják, hogy a vitézség fele ma már csak fegyelem. De azért a harc mámore, a vértől megittasodott agy s az eszme: csodatevésekre ragadja az embert.

*

A ki az életet szereti, nem érti, hogy is lehet azt gyűlölni. S amit nem értünk, azt nem is hiszszük.

Porzó: Por és hamu.

Kétféle szerelem.

..... Szeretlek, mert szenvedsz,
Szeretlek, mert szánlak!

Czibel Minka.

Álmodozó dalban elmerül a lelkem,
Szemem könnybe lábad:
Ó milyen ábrándos, ó milyen irgalmas
Szerelme a lánynak!
Fölibe omolva élet viharában
Megsebezett fának,
Suttogja rajongva: „Szeretlek, mert szenvedsz,
Szeretlek, mert szánlak!”

Ó de aki később küzdi ki szerelmét:
Könnyet ne fakaszszon!
Tehetős épségen, daliás szépségen
Gyulad fel az asszony.
Józan okossággal feléje se néz a
Tönkrejutott fának,
Ajakát biggyeszti: „Nem tudlak szeretni,
Az is szép, ha szánlak!”

Ignotus.

Si non e vero.....

Eötvös Károly minden este nagy előadásokat tart az Abbaziában a magyar géniuszról. (Ne tessék össze-
téveszteni a »Magyar Géniusz«-szal.)

Azt mondja, hogy ebben az országban olyan erős a nemzeti érzés, hogy ide ugyan hiába plántálnak át a Nyugatról (Nyugat alatt Eötvös mindig a »németet« érti) olyan institucziókat, amelyeket ott a kor, vagy a tudomány megérlelt és hiába sánczolnak azokat körül büntető szankciókkal. Ha nem »pászolnak« a magyar nép géniuszának, akkor biz azok nem tudnak gyökeret verni minálunk.

Olyan az — Perl öcsém — (aszongya) mint mikor az öreg kapás kiültette szépen az új amerikai szálló-vesszőt, de az nem tudott gyökeret ereszteni, mert a kapás siheder fia minden nap kihuzgálta a vesszőket, hogy vajjon ereszti-e már a gyökerit az az Amerikánus.

*

Még egy klasszikus példát is mond el erről Eötvös olykor. (Ő százszor mond el egy anekdotát és mindig másképp.)

Hát.... mikor 1840-ben az új váltótörvényt akarták csinálni, akkor lehozta Bécsből egy tudós németet. Wirknernek, vagy Steinernek, vagy.... (no majd megmondtam) minek is hitták.

Ez a német összeült Deák Ferenczcel. Szépen öntötték a paragrafusokat eladdig, amíg azon paragrafushoz nem értek, amely a nem-fizető adós fogságba vetését rendeli el.

Deák itt már protestált. A német dühbe jött, hogy hogyan lehet azt kifogásolni, mit a világnak valamennyi művelt állama már nyugodtan elfogadott.

De Deák csak nem hajlott, mert azt mondja, hogy ő annak a logikáját élete fogytaig sem tudná megérteni, hogy azt az adóst ne zárják be, aki egy kvadrátos papirosra, kötelezvény alá írja a nevét, de azt a másikat meg igen, aki véletlenül hosszukás papirost irt alá.

*

Hát már csak ilyen a magyar! Száz büntető paragrafust hozhatnak a csalásra, de azért mégis csak virtust

számba fog menni az mindenha, hogy az egyik czimbora tudva és valóságos »ravasz fondorlattal« egészségesnek adja el a másik czimborának a csökönyös, vagy a kehes lovat.

És még nagyobb virtust a »ravasz fondorlat« a választásoknál.

No ott már orgiákat ül a »ravasz fondorlat«.

A felső-csebi kerületnek a jelöltjéről, ki már 7 éven át viselte e kerület képét, — azt beszélt az ellenpárt a népnek, hogy ezt az urat meg ne válasszák valahogy, mert odafent készen fekszik már a törvényjavaslat, hogy azon képviselő, aki ebbéli minőségében 10 esztendő betölt, — 5000 forint penziót fog huzni évenként a kerülettől.

Tyűh, Isten ments ettől! A magyar ember adni nem szeret, csak huzni szeret penziót. (Ez is a magyar géniusz sajátsága.)

*

A toportyán-alvégi kerület függetlenségi jelöltje Kevermesi Friczi pedig így bukott meg.

Van a kerületnek egy Sohár nevű nagy községe; ez a kerület dönti el a választást. Sohár községének lakosai egytől egyig puritán erkölcsű bibliás kálvinisták.

A függetlenségi jelölt szép, délczeg birtokos ur volt, ismerte őt a falu népe gyermekkorától, meg a patyolat szép feleségét is, akit csak harmadéve vett el.

Nagy volt a baj, Kevermesi Friczi már birta a többséget.

Egy ravasz kortesnek ekkor az az ideája támadt, hogy a közel szomszédban tengődő szintársulatnak a tragikáját szerződtette egy kis vendégszereplésre.

Mikor a választás előtti napon Kevermesi egy utolsó felbuzditásra Sohár községe felé tartott, a kormánypárti kortes elébe küldte nagy fehér bokrétaival a jól kiöltözött tragikát egész a kereszturi határig (a dáma a Portia kosztümjében volt »A velencei kalmár«-ból), Kevermesi Friczit nagyon meglepte ez a gyöngéd figyelem, rögtön maga mellé ültette a négylovas hintóba és úgy vonult be Sohárra.

De hiába ígért a Soháriaknak viczinális vasutat (Sohártól Stokholmig 20 krajczáros zónaárban) hiába engedte el az adó felét, — a soháriak hidegen maradtak.

Kevermesi Friczi megbukott.

Csak egy héttel azután tudta meg régi, meghitt pártelnökétől ennek okát.

— Hja, nagyságos Uram — aszongya Asztalos Márton uram — már hogy is higgyen a nép a Nagyságod ígéreteinek, mikor a saját feleségének nemcsak ígért, de hittal esküdött hűséget és még azt sem tartotta meg, hanem egy olyan.... hogy is mondjam.... perszonával adta össze magát.

*

A Beöthy Aldzsi szénája is nagyon rosszul állott már Mélykuton.

Az oláhok megvetették a lábukat, hogy már egyszer ők is fognak ellenzéki embert választani.

Épen lent járt akkor Biharban egy híres pesti építész az összes szerszámaival.

Nosza elővették ennek a szerszámaikat, kifeszítettek egy ménkü nagy napernyőt a piac téren és a műépítész egy nagy táblára györönyűséges szép templomot kezdett rajzolni.

Köréje sereglett a falu oláhsága. Mi lesz ez? jaj de szép! — suttogták.

Persze ott termett titkon az Aldzsi kortese is, aki megsugta az embereknek, hogy inntul már nem fog

az ájtatoskodók nyaka közé csorogni az eső és ha a nagyságos Beöthy urat megválasztják, hát azt a templomot fogja nekik felépíttetni, amelyik azon a papíroson van lerajzolva.

A papíron pedig a milánói dóm volt lerajzolva. Elvárjuk az ország Aldzsijától, hogy szavatartó lesz!

Bácskai.

»Midás király.«

Elkövetkezvén az idők teljessége, az Uristen elhatározta, hogy véget vet a világnak.

Trombitás angyalok repültek szét a világ minden tája felé, hogy harsonájukkal fölébresszék a holtakat, halálra rémítsék az élőket.

Az Ur kikönyökölt az ég erkélyére, s figyelt az angyalok riadójára.

Csillagok hömpölyögtek és üstökösök száguldottak arra, gázolva a világuirt.

De a harsona-riadó késett.

Végre az Ur látja, hogy az angyalok érkeznek vissza, lassu repüléssel. A harsona mindegyiknek a hátára van akasztva.

— Uram, szólt az első angyal, az Utolsó Itéletet el kell halasztani.

— Miért? szól az Ur.

— *Ambrus Zoltán még nem fejezte be a »Midás király«-t.*

— Még mindig írja? kiált az Ur elbámulva.

— Valóban írja. Kezdte pár év előtt a »Magyar Hírlap«-ban, de ez nagyon gyakran megjelent, s Ambrus a *Midás király*-lyal átment egy heti lapba, a *Hét*-be. De a szerző a *Hét* megjelenését is gyakorinak találta, s áthurczolkodott a *Budapesti Szemlé*-be. De ennek is meg van az a szokása, hogy minden hónapban megjelenik, s azért Ambrus haraggal eltelve, Midással átpártolt a *Filológiai Közlöny*-höz, mely csak negyedévenként jelenik meg...

— Elég, szólt az Ur, mutassátok meg azt a *Filológiai Közlöny*-t!

Az angyal kivett egyet a kebléből, s az Ur folytatá:

MIDÁS KIRÁLY.

Regény, írta Ambrus Zoltán.

(4235. folytatás.)

Második kötet.

I. Fejezet.

Az Ur a hóna alá vágta a *Filológiai Közlöny*-t, s mondá:

— Gyerünk olvasni.

És fent a magas égben újra csend lett, az emberiség folytatta az ő bűnös életét. Ambrus pedig folytatta az ő regényét.

Évszázadok és évezredek multak el újra, az emberiség hünci égbekiáltó mérveket öltöttek, az Ur nem avatkozott bele; végre a föld kihült, s az emberiség kihalásnak indult.

Ekkor az Ur újra szétküldte a harsonás angyalokat. Az angyalok szétmentek, de a harsonák újra némák maradtak.

— Mi dolog ez? kiált az Ur a búsan visszatérő udvari tanácsosok elé.

— Uram! Ambrus Zoltán még mindig nem fejezte be a *Midás király*-t.

— Lehetetlen! Hisz az emberiség kihalt és már csak egy ember van életben.

— Ugy van Uram! felelt az angyal, — de ez az egy ember Ambrus Zoltán, aki a *Midás király*-t írja....

Sipulusz.

Krónika.

— február 18.

Bifurcatió.

Semmi sem tarthat örökké. Az én jó derék igazgatóm is, aki, a mióta csak ismerem s annak előtte is, lánglelkű szavakkal védelmezte a reáliskolákat a hetvenkedő, tudálékos gimnázium ellenében, beállott renegátnak. A miniszter ankétbe hívta meg őt sokadmagával, mind képzett, tudós pedagógusokat, hogy mondják el a véleményüket az egységes középiskoláról. Távol legyen tőlem a gondolat, mintha a miniszter három esztendővel ezelőtt kifejtett programja befolyásolná a véleményeket, de tény, hogy az egybehívott ankét mindegyik tagja örömmel üdvözlé a miniszter kezdeményezését.

Kegyetlen dolog. Hiszen én, aki nem vagyok pedagógus, nem tudom elgondolni, hogy abban az iskolában, melyben nyolcz esztendőn keresztül a csalhatatlanoknak tartott profeszorok fegyelme alatt állottam, rosszul tanítottak volna. S most im a tanárok maguk unisono előállanak és elismerik, hogy a mód, melyen a fiatalságot nevelték, tarthatatlan.

Bifurcatió! — Ez barbár szó, egy se hus, se haltermészetű torzszülöttet jelent, s ennek életbeléptetésétől remélik a középiskolai nevelés megjavulását. A gimnázium és reáliskoláknak amputálják a testüket és csak a fejeiket hagyják meg egy közös, otromba törzsökön. És a kétféjű szörnyeteg a legnagyobb népszerűségnek örvend, bizonyára nem ékes külseje következtében.

Sajátságos ellenmondás. A modern élet követeli magának ezt a természetellenes összeolvasztást, ugyanaz az élet, mely minden nyilvánulásában a specziálitást, a részlegest, az egyoldalut teremtette meg. Az az élet, mely nem ismer polihistorokat, de mely még az egyes tudományokat, meg mesterségeket sem juttatja egészségben egy embernek. Ma már nincsenek jó orvosok, hanem vannak jó szem- és fülorvosok, jó gége- és belgyógyászok, jó seb- és tyukszemészek. Lakatosok sincsenek már, hanem vannak épület-, mű- és kályha-lakatosok.

És ez a százfelé szakadó élet egységes alapképzettséget követel. Nem annyira azért, mivel minden hivatáshoz ugyanez alpműveltség kívántatnék meg, mint inkább azért, hogy a pályaválasztásnál, midőn az ifjuság már a nevelés bizonyos folyamatán túl van, az alapnevelés különbözősége akadályt ne képezzen. Midőn a gyereket beadják a gimnáziumba, nem tapogatták ki előbb a koponyáján: vajjon tényleg prókátornak termett-e? És tényleg nagyon sok esetben a reáliskolát végzett fiatal emberből csak azért válik rossz gépészmérnök, mert a latin nyelv tudása híján, nem mehetett az egyetemre kitünő joghallgatónak. Ennek az utilis szempontnak készek föláldozni az ő eddigi fölfogásaikat a mi derék pedagógusaink, nem állhatván azonban meg, hogy a veszendőnek induló gimnáziumuknak, reáliskolájuknak könyves szemmel meleg hangu nekrológust ne mondjanak.

Ismétlem, nem vagyok pedagógus. Nem ismerem azokat a még mindig meg nem állapított elveket, melyeket ez a tudomány rendszerbe foglal. De laikus létemre úgy érzem, hogy ha én középiskolai igazgató, vagy tanár volnék, egész tudomásommal és meggyőződésemm hajthatatlan makacsságával védelmezném meg iskolámat a kétféjű szörnyeteg ellenében. Mert ez az egységes középiskola csak abban fog különbözni a mostani kétféle jellegű középiskolától, hogy jellegtelen lesz. Lesz egy alsó, közös tanfolyama, mely két úr szolgálatára lévén hivatva, hanyag, fölületes lesz mind a kettő irányában. És lesz egy felső tanfolyama, ahol ketté szakad az egységes nevelés és megindul az egyik irányban előkészítés nélkül

való gimnáziumnak, a másokban hiányos reáliskolának. Ezáltal szerencsésen elérik azt, hogy a középiskola tényleg nem előkészítője valamely bizonyos szaknak, de elérik azt is, hogy az a néminemű úgynevezett általános műveltség, melyet az ifjak a középiskolákban eddig szereztek, még szegényesebb, még felületesebb lesz. A latin nyelvet, melyet eddig nem sikerült nyolcz esztendei tanítás mellett kellőképen elsajátítani, három esztendő alatt még kevésbé tanulják meg. Ami pedig az exact tudományokat illeti, ezek megkövetelik a gondolkodásnak bizonyos irányban való hosszas trainirozását, különösen a matematikai felfogás élesítését, melyre a felső osztályok szintén már nem érnek rá. Ha tehát eddigelé elvétve fordult elő, hogy gimnáziumi tanulók technikai pályára lépve, nem igen tudtak boldogulni előtanulmányaik hiányossága folytán, úgy az egységes középiskola mellett nincs kizárva, hogy egyik-másik fiatal ember, akiben különös tehetség lakozik, meg fog felelni a politechnikum meg az egyetem követelményeinek.

Nincsen ennek az egységes középiskolának egyéb jelentősége, mint hogy ismét egy árnyalattal szegényíti a mi életünket. Attól az időtől fogva, hogy minden művelt magyar ember könyv nélkül tudta Horatiusát és jellemét összemérte, hozzáidomította az óvilág nagy embereihez, egészen a mi korunkig, midőn a diákok osztatlan lelkesülése mellett összezúzták a gimnáziumban a görög istenszobrokat, sok mindenből kijózanodtunk. Ha gyerekeinket valamire tanítatjuk, az az első kérdés, hogy hasznát veszi-e majd az életben? De ahelyett, hogy hasznos dolgokra tanítatnánk őket, a mi pedagógiai éleslátásunk csak arra terjed ki, hogy *nem* tanítatjuk olyanokra, melyek nem hasznosak. Amellett morális, jámbor szavakkal biztatjuk őket, hogy lelkesüljenek a szép, jó és igazért, ezért a három légies fogalomért, melyeknek kultuszát ahogy csak lehet s mihelyt csak halvány szükségét érzik, megnyesegetik a szent és mindenek fölött való utilitárizmus nevében.

Az egységes középiskola épen kétféjűségénél fogva nem nyújtja azt az egységes műveltséget, melyért azok akarnák megteremteni, akiket a pályaválasztásnál fenforgó nehézségek nem ejtenek annyira aggodalomba. Mert hiszen az alsóbb osztályok elemi oktatása csak nem mehet még műveltségszámba, a felső osztályok pedig csak olyan gimnázialis és reális rendszerűek lesznek, mint mostanában.

Marad tehát mégis csak a pályaválasztás megkönnyítése egyedüli főszempontnak. Erre vonatkozólag pedig az én laikus agyammal így gondolkodom: Van az egyetemi rendszabályban egy pont, mely megkívánja az egyetem köteleibe lépőkötől a gimnáziumi érettségi bizonyítványt. Ez a pont tudtommal semmiféle felsőbb hatalomnak a nyilatkozása, hanem csak olyan hagyományos, gyarló emberi intézkedés, mint akár a leczkepénz rendszere. Már mostan, ha tapasztalom, hogy ez a pont alkalmatlanságokat okoz a középiskolai kiképzésnek, akkor sokkal észszerűbb elejteni ezt a holt paragrafust, mintsem ennek kedvéért élő szervezeteket talán még bizonytalannak sem mondható kísérleteknek tenni ki. Ha az egyetemnek szüksége van a latin nyelvre, tanítsa meg rá a hallgatóit, ahogy a politechnikum megtanítja gimnáziumi hallgatóit a rajzolásra, mértanra és matematikára. A középiskola maradjon meg az általános műveltség intézményének, szabadon minden felsőbb szaktanulmányra való tekintet nyugétól. S mivel a mi kultúránk már akkorára fejlett, hogy mindenki mindenből nem élvezhet, maradjon meg a gimnázium is, a reáliskola a mostani mivolta mellett s járjanak ifjaink az egyikbe vagy a másikba aszerint, amint hajlamuk, vagy akár szüleik szeszélye viszi őket oda.

Ezt az egységes, bifurkációs középiskolát a nyegleség, a fölületesség teremti meg magának. És pedagógusaink gondolhatnának arra is, hogy nem jó mindenben a kor szellemének engedelmeskedni.

Semper.

S a i s o n.

Bál előtt.

Határtalanul örülök már a hirlapírók báljának. Ébren arra gondolok, alva arról álmodom. — A multkor is, hogy a színházból hazajöttünk, nem is gondoltam többé a látott darabra, úgy tettem, mint egy nagynéném, ki mindig azt mondja premiérekén: »En nem tudom, milyen volt, majd megmondja holnap az ujság.« — Hát, mondom, én sem gondoltam tovább a darabra, majd megmondja holnap az ujság, milyen volt; hanem élénk színekben igyekeztem ismét magam elé idézni azt a képet, mely már vagy egy hete teljesen elfoglalja gondolataimat, álmaimat.

* * *

Ott álltam egy falhoz támaszkodva, fehér márványból faragva. — Görög szabású ruhám nehéz, szép redőkben hullott alá, szegélyével érintve a piedestalt, melyen állottam. — A fejem előre volt hajtva és a nyakamon valami oszlopos arabeszékféle nyugodott, mely — gondolom — fent egy páholy talapatát képezte. — Az egyik kezem csipőre volt téve, a másikban egy nagy szép, nehéz vertvas kandellábert tartottam. Lábaimnál setézőld pálmák árnyában, egy kis piros bársony pamlag állott. — Éppen véget ért az első csárdás, és kényelmesen szemléltém az előtttem elvonuló közönséget. — Nagyon érdekelték, hisz oly szépek voltak, de őszintén szólva, valamennyinél jobban érdekelt volna az a szőke, magas fiatal ember, Réti Laczi, kit hiába kerestem a számtalan frakkos alak között.

Bájos, karcsú nőalakok sétáltak arra, kik többé-kevésbé jóakaró kritikát gyakoroltak a jelenlevők felett, aztán fiatal leányok, kik az első csárdás hevétől kipirulva, öntudatlan bájjal simultak frakkos lovagjaik karjához. Csinos bakfisek, kik kíváncsi szemekkel nézték a terem bámulatos szépségét, mamák, kik aggódó pillantással keresték kis lányukat. Egy-egy háziasszony sétált erre öntudatos méltósággal. Amott két ifju képviselő konferált bizonyú fontos dolgokról, hát ott a fekete frakkos gomoly közepén ki áll? Egy ünnepeit beauté? Oh nem! Számos tisztelői köréből egy miniszter bontakozik ki, vagy valami alispán, ki körül phalanxot csinált a sok szolgabirósági aspiráns.

Az élő virágok édes tavaszillatán keresztültört a kompakt parfümillat, kábitó aetherikus voltával töltve be az egész termet.

A zene megszólalt és a párok ismét tánczra kerekedtek. — Mintha ingó virágok volnának azok a világos, könnyen tovalebbenő alakok, melyeket lágy nyugati szellő forgat szeszélyes játékában, olyanoknak látszanak innen, a távolból.

És én ott álltam, hidegen, mereven, mozdulatlanul: éreztem, amint hideg, halvány kőarczomon valami forróság futott végig és előrehajtott fejjel, félig lecsukott pillákkal, fájó szívvel hallgattam a zene élénk ütemeit.

Néha egyes töredezett szavak is hatottak fel hozzám: »Nagysád téved... már tegnap tudtam... valóban remek! Colonne! colonne! pardon! Jaj a tánczren-

dem... barátom: Nagy Géza!... Tündéri látvány... Szabad kérnem!... Esküszöm!...

»Abc sorrendben írjad a hölgyeket.«

»Nehéz lesz összeállítani.«

»Tárczát is hoztok a lapban?«

»Természetesen!«

»Mi is, de ennyi fényt, pompát, tündéri szépséget alig lehet leírni.«

Az utóbbi szóváltást egy csoport fiatal ember folytatta, kik egy asztal fölé hajolva, irni látszottak. Oda figyeltem.

— Parbleu! ezek a mai bál referádáját írják, ah dehoggy referádát, tárczát, novellát, regényt a mai bálról — ah de uraim! nem tudják önök megtagadni író voltukat egy báli éjszakára, amelyen még hozzá önök a házigazdák? Azonnal tegyék le azt a tollat és vegyüljenek a tánczolóok közé, keringő tempóra úgyis nehéz lehet írni. Tovább irnak.

— Ah uraim, ez nem szép önöktől. Mit szólnának önök, ha például a fodrászok bálján a tánczosok egyszerre fésüt ragadva, bájos hölgyeik frizuráit kezdenék igazgatni, vagy ha a pinczerek bálján az urak szalvétát vetve vállukra, kerepelő hangon szónokolnának: »Dick à la tartare... idei rántott csirke... borjuszélet, paniert oder unpaniert? — sajtos metélt... Sör tetszik?...«

Ugyan tánczoljanak, nézzék ott a terem tulsó sarkán ül egy halvány kis lány, ki már 10-szer járta körül a termet a nagybátyja karján, menjenek, tánczoltassák meg azt és higyjék meg, az a boldog mosoly a kis lány ajkain és az a halás pillantás a kövér mama savószínű szeméből többet ér, mint az a tárcza, melyet mindenik csak azért ír ma, rögtön, még ott a bálban, hogy a másik valahogy meg ne előzze, mert *mi olvasók* épp oly szívesen olvasnók azt holnapután, mint holnap.

A tarka tömegből egy karcsú, magas alak bontakozik ki és felém közeledve, a kis bársonypamlagomra ül. — Kisérőjében azonnal felismerem Réti Laczit, kit eddig hiába kerestem mindenfelé. Nagyot dobbant a szívem, mikor odaült a leány mellé és feszült figyelemmel lestem, mit fognak beszélni. De a zene hatalmas hangjai absolute lehetetlenné tették törekvésemet.

A leány arczáról iparkodtam tehát látni azt, mit nem hallhattam.

Csinos profilját emelte a sötét háttér, melyet a zöld lomb képezett, és rendkívül jól illett neki az a kedves, élénk mosoly, melylyel Laczi udvarlását fogadta.

Laczi nagyon udvarolhatott: egészen közel hajolt a leány fehér vállához és halk szavakat súgott neki. — A leány elpirult és lesütötte szemeit.

Ököltre szoritott kezekkel, visszafojtott lélekzettel lestem, mi lesz most.

Nem hallottam már a zenét, nem láttam a tánczó párokat, aggódó mamákat, blazirt grófokat, kipirult lánykákat, fényes toiletteket, ragyogó egyenruhákat, tanácskozó képviselőket: összefolyt előttem minden, egy tarka kusza kaosszá.

Nem láttam mást, csak azt a piruló leányt ott a lábaimnál és mellette — Laczit, amint szép kék szemével a leány minden egyes mozdulatát kísérni látszott.

Most letette a claqueját és lassan körülfonta karjával a leány karcsú derekát, ez hátravetette göndör, szőke fejét. Egy pillanatra láttam, amint csillogó, setét szemével Laczira nézett — aztán egy recscsenés, roppanás, zavar, lárma — a kandelláber kiesett kezemből; az oszlop, a páholy — és én magam? Tágra nyitott szemekkel feküdtem ágyamban, arczom lázban égett, és még mindig nedves volt a szegény kariatide könyeitől.

Margit.

✧ **Egy elfeledett jubileum.** Az elmúlt hét szerdai napján, a folyó hó 17-én a főváros és a vidék nem öltött lobogódszt, a templomokban sehol nem tartottak tedeumot, nem volt kivilágítás, sem ünnepi óda, sőt még az ujságok sem emlegették lelkes vezércikkekben, hogy ezen a napon telt be 25 éve annak, hogy a király visszaállította a magyar alkotmányt, s gróf Andrássy Gyulát felelős független magyar miniszterelnökké nevezte ki. Mi, akik minden irodaigazgató 10, 15, 20, 25 stb. évi jubileumát nagy hűhóval üljük meg, elhagytuk mulni szabadságunk, virágzó magyar nemzeti létünk ujászületésének, husvétjának 25 éves forduló napját közömbösen, némán, ridegen. Bocsássa meg nekünk a sors, s ne büntessen meg minket érte, hogy elfeledvén, mily nyomorult rabok voltunk Egyiptomban, ma már fitymáljuk, lenézzük, keveseljük, a miről régente azt hittük, hogy elérhetetlen Kánaán. Igazán, olyanok vagyunk, mint az a férj, aki legény korában örjögött, meg akart halni szive hőgyeért, de mikor aztán nagy nehezen elvette — ráun nagyhamar. Fölfedezi tán, hogy csipője nem teljesen egycenes, hogy hókeblének valamelyik zugában egy szemölcs van s hogy földi életet él s nem légi angyal. Azután jönnek a síró-rívó, marakodó gyerekek, egy-egy kozmás étel, kifutott tej, gyöngye kávé stb. — s végül férjem uram azt gondolja magában, hogy a feleségnél többet ér a — szobaleány.

* * *

♂ **Korai vádaskodás.** A napokban az a hír járta be az ujságokat és az a hír terjedt szét az országban, hogy az új képviselőházat nem ő Felsége nyitja meg, hanem Károly Lajos főherczeg, aki a királyt helyettesíti. Miután ennek a hírnek valószínűsége adott a királyleány aggasztó betegsége, hát az ellenzéki — és a kormánylapok a maguk módja szerint kezdték a saját malmukra hajtani a vizet »Ő Felsége — irták az ellenzéki ujságok — teljesen tisztán látja a helyzetet s fáj atyai nemes szívének, hogy Szapáry válság elé vitte az országot, amely válság igen aggasztó. Az alkotmányos érzelmű nemes uralkodónak igen rosszul esett hallani ama választási visszaélésekről, amelyeket a kormány elkövetett és mélyen elkeseredett a miatt, hogy a miniszterelnök hazug jelentésekkel állt elő a helyzetet illetőleg. Ez az oka — a mint biztos forrásból értesülünk — annak, hogy ő Felsége, a legalkotmányosabb fejedelem, visszavonhatlanul elhatározta, hogy a magyar országgyűlés megnyitására nem jön le. Ez pedig semmi más, mint Szapáry Gyula grófnak immár többé el nem tagadható bukása, amelyet ez a tehetetlen intrikus megérdemelt. — Ezzel szemben a kormánypárti ujságíró urak igyen vádaskodtak: »Magyarország koronás királya mélyen el van szomorodva az ellenzék, különösen Apponyiék handabandája miatt, amely az országot áldatlan válság felé sodorja. A népbolondítók örületes hajszája igen leverte az uralkodót és látni sem akarja a zürzavarosban halászni akaró népséget, amely a korona fényére is árnyékot akar vetni. Ez az oka annak, hogy ő Felsége az országgyűlés megnyitására nem jön le. És ebből látható, hogy mily alaptalan az ellenzék ama értelmetlen üvöltése, hogy a kormány bukik és helyét ő foglalja el.« Mikor pedig a lapok mindent megírtak s a jó közönség álmélkodott, akkor előállottak ezzel a hírrel mind a ketten: »Ő Felsége szombaton érkezik Budapestre, hogy személyesen nyissa meg ünnepélyesen az országgyűlést.«

* * *

† **»Armeebblatt.«** Miután az egész világ belebolondul a politikába s mindenki a szerint gondolkodik, érez, szeret, gyűlöl és cselekszik, amint józan objektivitása jobbra-balra, vagy épen szélsőbalra hibbant félre, — igen bölcs gondolat, hogy legyen az államgépezetben egy olyan hatalmas kerék is, mely csakugyan épen úgy forog, ahogyan az államgépezetek forgatják. Kell olyan embereknek is lenni, akik nem politizálnak. De mert

szabadjára hagyva, mindenki politizál, egy sereg embernek a politizálást egyenesen meg kell tiltani. Meg is van az nálunk tiltva *eloben* egy sereg embernek — a katonáknak. Ami élvezettől ez a tilalom megfosztaná őket, azért bő kárpótlást kapnak. Kapnak igen szép ruhát, kék, piros, sárga, zöld s egyéb színektől tarkálót; aranyos gomboktól, galléroktól, czafrangoktól, vitézkötésektől csillogót; rezes, tollas, vagy kócsagos csákót — és mindez végtelenül tetszik a hölgyvilágnak. Kapnak az oldalukra kardot, mely csőrömpől, a csizmájukra sarkantyut, mely csönög-pönög — és mindez végtelenül imponál az esernyővel fegyverzett, szürke polgároknak. Kapnak adómentességet, féláru jegyeket színházakba, vasutakra, gőzhajókra, gőzfürdőkbe, panorámákba; kapnak meghívókat az udvari bálókba, társadalmi tekintélyt mindenütt és olyan fizetést, mely ugyan nekik nem elég, de a mely mégis jobb, mint a sanyargó polgári államhivatalnokoké — és mindez nekik igen jól esik. Helyesen és igazságosan is van ez így, — megengedjük, beleegyezzünk, nem irigyeljük, csak egyet kérünk: miután mindezt az előnyt elfogadják a katona urak, hát csakugyan ne politizáljanak! Ne vegyék el a mi egyetlen polgári előnyünket: hiszen mi nem hordhatunk piros nadrágot, arany zsinórt, kardot, csákót, sarkantyut, nem kapunk adómentességet, féláru jegyeket, meghívókat az udvari bála, társadalmi tekintélyt és jobb gázsit. Rettenetes módon egyenlőt, lenek leszünk, ha ők a saját előnyeiken kívül, a mienket is magukhoz ragadják. De még ennél is nagyobb baj, hogy mi lesz az államgépezetből, ha már ez az egyetlen kerék is a maga esze szerint akar forogni s nem úgy, amint az államgépészek forgatják? Egy kerék, amely a maga esze szerint akar forogni! Igen, a kerékagy gondolkozni akar, a küllőket bántja a temperamentum, a kerék talpak idegesen toporzékolni akarnak, s a beléjük vert szögek fejüket törlik a magyar képviselőválasztások eredménye fölött. A katonák politizálnak. Az »*Armeblatt*« a mérvadó katonai körök közlönye, nem arról vezérczikhez többé, hogy a század oszlopból a kifejlődés kettős rendekben, avagy húzódással bölcsebb-e, hanem ugyanarról, amiről a »*Nemzet*« a »*Napló*«, az »*Egyelértés*« és a sok »*Hírlap*«, t. i. a parlamenti választások eredményéről és a magyar országgyűlési helyzetről. A katona politikusok arra szavaznak, hogy bár a választások eredménye nem a legörvendetesebb, nem köll engedni a »*belyárizmus*«-nak. Ezt a megmacskakörmölt kifejezést nem szabad zokni venni, — ez még igen szelid azokhoz képest, amelyet politikai cikkekben a magyar civilizációk használnak. A legnagyobb szerencse pedig az a dologban, hogy a katonák határozottan a szabadelvű párt hiveinek vallják magukat. Ez a párt mindenestre okos és hazafias párt s ezen felül ezé a legális többség s ezzel a kormányzás joga. Igen örvendetes tehát, hogy a katonák meghányván-vetvén a politikai pro és contra-érveket, a kormánypárthoz csatlakoztak. Ezzel sok kellemetlen konfliktusnak eleje van véve, legalább egy időre. Addig t. i., míg a szabadelvű párt kormányoz, vagy amíg a katonák nem csapnak át valamelyik ellenzéki párthoz. Amint ezen két eshetőség közül az egyik be talál következni, mindjárt igen nagy baj lesz. Mert például egy ellenzéki tüntető körmenet, melyben néhány ezer fegyveres katona venne részt, — igen veszedelmes dolog lenne. Egyelőre azonban örvendjünk, hogy a katonák nem a szélső balpárt s nem is a mérsékeltőbb ellenzék mellett nyilatkoztak.

* * *

*. Kezd feltűnő lenni, hogy ha egy osztrák és egy magyar miniszternek valami ügyben megbeszélni valója van; akkor rendszeren a magyar miniszter utazik föl Bécsbe és az osztrák minisztert ő keresi föl. Nálunk ebben ma már holmi sértést látnak s a nemzeti büszkeség majdnem hogy követelni kezdi, hogy a közösügy e tekintetben is közös legyen. Egyszer *Weherle* menjen Bécsbe, másszor pedig *Steinbach* jöjjön le Budapestre és így tovább, mint az asszonyok szokták tenni, a kik csak akkor látogatnak el újra barátjukhoz, ha a vizitet visszakapták. A dologban egyébként az a legérdekesebb, hogy a magyar miniszterek sűrű vizitelései miatt már a bécsiek is duzzognak.

»Hát ugyan — kérdezik egymástól — miért csak a magyar miniszterek vágják zsebre a külön napidajákat és a költségeket, amely az utazással kijár?«

* * *

☉ **Jaj a harag fainak!** Ebben a pisztolydurrogatós, káromlásos, lázongó, gyűlölködő világban egyszerre csak megszólal egy szelid, de hangos kiáltás: »Jaj a harag fainak!« Ki szól így mindnyájunkhoz? Mert hiszen mi mind a harag fiai vagyunk. Az esztergomi ösdombról kiabál le a kedves, nemes, szelid új főpásztor. Idős pásztor, bölcs pásztor, jó pásztor. Egészen meg van illetődve, mikor fölérvén a magas dombra, melyre fel sohasem vágyott, végig tekint a rengeteg nagy nyájon, melyet neki kell mostantól fogva őrizni. És lám, a nyáj a helyett, hogy békeségesen legelésznék, olyan, mintha meg volna kergülve. Csupa öklelőzés, összetűzés, ütközés. Csak úgy koppannak, különösen épen a vezérkosok fejei. A kolompokat rázzák, de nem szelid lelki delelésre csöndítenek velük, hanem harczra. És ezt a bomló, haragos nyájat akarja a nemes főpásztor lecsillapítani, észre téríteni, szelid, de hangos és megdöbbenésre szánt kiáltással: »Jaj a harag fainak!« Vagy lesz ennek a szelid kiáltásnak — melyet az új primás első pásztorlevele visz szerte világgá — foganatja, vagy nem lesz. Ha lesz — jó lesz; ha pedig nem lesz, tán majd mégis, minden szelidsége mellett is rájön a főpásztor, hogy a pásztorbottal, mely csak az imént adatott kezébe, keményen közibe is lehet ütni a »harag fainak«. Akkor aztán jaj lesz és csönd lesz.

* * *

☉ **Korunk gavallérai.** Amik előbb a mágnások és fertálymágnások voltak, azok most az újságírók. A dandyk, gigerlik, fenegyerekek, arszlánok most ők lettek. Ők párbajoznak legtöbbit. Verekesznek mindenért: tyukszemért, pártért, kormányért, stílusért, statisztikáért, sajtóhibáért, választásokért, vasuti hirdetésekért s még bármi akárméért, akármivel, akármikor, akárhol. A világért sem redukálnák verekedéseiket azokra az esetekre, melyekben a magán, vagy családi becsületükön ejtett szörnyű foltot vérrrel, sőt étellel és halállal is le kell törülni. Az újságírók könnyed és rettentő ficzkók, — ők vért, életet, halált nem vesznek komolyan. Azonkívül most bálandezésben laborálnak. Minden élite bált le fognak főzni, — az övék lesz a legfessebb. Hja, mert ma már a tegnap még lenézett skribler a legnagyobb gavallér. Vivni és tánczolni már szinte jobban tud, mint — írni.

* * *

☉ **Egyetemi hír.** »Mondják, mondják, mondják...« hogy az olyan egyetemi tanárok, akik fölléptek kormánypárti képviselőnek, több fizetést kapnak, mint akik nem léptek föl. Ezt a hírt hivatalosan, ámbár nem nagyon, de egy kicsit mégis megczáfolták. Kár. Meg lehetett volna érteni, mért kapnak a képviselő tanárok több fizetést, mint a nem képviselő tanárok. A képviselő egyetemi tanárok feladata lehetne ugyanis előadásokat tartani az országgyűlésen is, ama temérdek kis diáknak, aki ez alkalommal honatyának került be a házba. Ezek oktatásáért érdem szerint járna az emlegetett leczkepénpótlék.

* * *

☉ **Középiszkolák.** Mi magyarok igen eszes nép vagyunk, de a legnagyobb ellenségünk sem foghatja ránk, hogy agyontanuljunk magunkat. Mint viruló gyermekek kerülünk a gimnáziumba, vagy a reálba — s bizony, bizony nem roskadozunk az ismeretek terhe alatt, ha már »*érett*«-en hagyjuk is el a középiszkolát. Sőt tán egy kissé kevés tudással és még kevesebb tudásvágygyal foglaltak el lelkünket a középiszkolában; — az a ficsurkodás, a kedves léhaságok azon szenvedélyes szeretete, melyet az egyetemen oly sokat kifejtöttünk, vagy kifejtünk, legalább erre látszik vallani. A német gyerekek, ha elvégezte a középiszkolát — szemüvegre van szüksége. Mi jogász korunkban monoklit hor-

dunk, — de szükségünk arra sincs. Mindamellert divattá lön nálunk is *szellemi tullehelésről* sopánkodni, holott ez a veszedelm nálunk épen nem általános. Németországban az, ott jajgatnak miatta, tehát mi utánuk jajgatunk. Franciaországban a hyper-czivilizatio okozta túlfinomodásra kitalálták a »*fin de siècle*« kifejezést; ezt is behoztuk, eltanultuk s használjuk derűborura, pedig — lellemre! — nem a hyper-czivilizatio a mi nagy közbajunk s nem vagyunk tuifinomodva. A szellemi tullehelésről szóló idegen igazság, mely nálunk nem igazság, immár — nagyon helyesen — a közoktatási kormány, egy csomó, a legokosabbjából kiválogatott tanár-emberrel egyetemben azon töri a fejét, miképen lehet középiskoláinkat olyanokká megcsinálni, hogy azokban valamivel több ismeret ragadjon a természetből eszes magyar gyerekekre, mint a mennyi ragadt eddig. Ugy látszik, az egységes középiskolában állapodnak meg, mert a gimnáziummal és a reáliskolával elérhető eredmény állítólag kétséges. Mindenesetre az lesz a legjobb, ha sikerül megtalálniok a német és a magyar középiskola közt az arany középutat. A német a diákat rövidlátóvá neveli s szemüvegre szorítja. A magyar a diákat urfivá érleli, a ki monoklit csip balszemére. A német diák nem lát jól; a magyar nem néz jól. Az új középiskola megalkotóinak jelszava legyen: se szemüveg, se monokli! Az érett magyar diák kutatva nézzen és lásson messze, szabadon.

Színházi krónika.

Cs. Alszeghy Irma.

Császárné Alszeghy Irmáról irván, elárulom, hogy ez a karcsu, szép szőke asszony már tizenkilencz éve színésznő.

Nem hitted ilyen idősnek, ugy-e kedves olvasó?

Nem is hihetted, mert egészben véve még alig van 22 éves.

Három éves korában lépett először szinpadra.

Ekkor azonban még nem volt Császárné.

*

1873-ban Bulyovszky Lilla vendégszerepelt a nemzeti színházban. Előadásra *Deborah*, a művésznő egyik force-szerepe volt kitűzve. Este 6 órakor azonban a művésznő legkisebb partnerét, a gyermekszerep képviselőjét, aki nélkül a darab nem »mehetett«, betegnek jelentették. Az igazgató közel volt ahhoz, hogy a haját tépje, Szigeti bácsi pedig új darabot akart elővenni.

Akkor Paulay igazgatónak még volt haja, de Szigeti bácsi akkor is öreg volt. A közönség pedig Deborahát akarta látni.

Ekkor *Alszeghy Ilka*, zenedei növendék, három éves hugocskáját ajánlotta be, aki nagyon bátor leány és a neki szánt szerepet el tudná játszani.

Szigeti bácsi rögtön fiakkert küldött a kis Irmáért, föltette az asztalra és betanította a szerepre.

Öt perc alatt készen volt vele.

A debüt sikerült és Irmuska jutalmul annyi czukorkát kapott, hogy talán még ma is van neki belőle.

*

Még abban az esztendőben *Blaháné* és *Tamásy* a nemzeti színház tagjaiból szintársulatot állítottak össze, mely az egész országot bejárta.

Erre a művészi köruttra Blaháné magával vitte a kis Irmát, Irma pedig magával vitte a czukorkáit.

Ez volt Alszeghy Irma első tourné-ja.

*

Tizennégy éves korában Szigethy József ajánlatára fölvetették a szini-tanodába. Ő tanácsolta a kis Irmának, hogy a fölvételi vizsgán hosszú ruhát vegyen föl, hogy idősebbnek lássék.

— Ha megígéri, kis Irma, hogy megnő — mondta neki Paulay igazgató — akkor fölveszszük.

És Alszeghy Irma megígérte, hogy meg fog nőni.

Meg is nőtt és Szigeti bácsinak sohasem volt oka megbánni, hogy ő Alszeghy Irma mellett protektoroskodott.

Az is valószínű azonban, hogy Alszeghy Irma protekció nélkül is bejutott volna a szinitanodába, mert a mi je a megkivánt életkorból hiányzott, azt pótolta olyas valamivel, ami az életkorral nem áll összefüggésben: a tehetségével.

*

Ma a nemzeti színház legkedvesebb művésznői közé tartozik.

Gyöngéd, naiv, poétikus és mindig egyszerű, mindig természetes. Ez az a kulcs, melylyel a közönség szeretetének nehezen járó lakatját föl tudta nyitni.

És ha az öreg Szigethy bácsi most meghallja őt a szinpadon, olykor-olykor odafordul Prielle Kornéliához és azt mondja neki:

— Milyen szerencse, hogy Irma el tudott szokni a selypítéstől. Emlékszel rá, hogy három éves korában milyen csunyan selypített.

És Prielle Kornélia helybenhagyólag bólint a fejével a Szigeti bácsi morgására.

Ichor.

Népszínház.

(„Az asszony nem számít.“ *Margitai Dezső* népszínműve.)

Margitai Dezső már nem fiatal ember többé és már irt népszínművet. Nem vádolhatja tehát magát azzal, hogy fiatal és nem védekezhetik azzal, hogy ez az első népszínműve. Fiatal íróknak és első daraboknak a kritika sokat megbocsát és elnéz, öreg íróknak vagy semmit, vagy mindent.

Margitai Dezső aktuális népszínművével, mely a lefolyt választási harczok többé-kevésbé mulatságos vagy szomorú epizódjait, elképzelhető és elképzelhetetlen alakjait, egy sovány mese keretében tárja elénk, szintén ilyenformán vagyunk. Vagy azzal a mértékkel mérjük a darabot, melyre egy tapasztalt írónak jussa volna és akkor semmi körülmények között nem tartjuk elfogadhatónak az elcsépelte téma elcsépelte helyzeteinek, elcsépelte alakjainak és elcsépelte élceinek azt a konglomerátumát, melyből a mai darab kikerült — vagy leszálunk arra a magaslatra, melyet népszínházi karzatnak neveznek és ennek filozófiája szerint ítéljük meg a darabot.

És ekkor fogunk benne találni sok olyan dolgot, a mi szemnek és szivnek örvendetes; csöndes üvöltést, harsány éljenzést, Kossuth-nótát, nemzeti színü zászlókat, választók megvesztegetését, pénztárcza-lopást, berugott embereket és józanul gondolkozó ispánokat, tüzrólpattant menyecskeket, alamuszi macska nagyot ugrik — kis lányt, lányszöktetést az ablakon keresztül, asztal alá való bujást, komoly szerelmi összekocczanást és barátságos összebékélést, programbeszédet, kortesfogásokat, főkortest, alkortest, felelős kortest és helyettes kortest, rrácsoló gróft és nem rrácsoló gróft, 10,000 forintos váltót és a gróffal rokonszenvező főispánt, a nótában pedig gyöngéd czélzást ugy a kis szekeresre, mint a nagy szekeresre, aki fáradságosan szerzett napi keresményét elissza...

*

Bizonyára, ennyi szép és változatos dolog nem fogja eltéveszteni a maga hatását. A közönség néhol nevetni fog, néhol bosszankodni, de azután bosszankodni fog azon, hogy ugyan miért is nevetett és nevetni fog azon, hogy ugyan miképpen tudott ilyesmin bosszankodni. Szóval meglelégedéssel fogja a népszínházat elhagyni.

Mi a darabot csak a főpróbáról ítéljük meg, az esetleges sikerről vagy balsikerről a közönség kiszámíthatatlansága következtében nem mondhatunk véleményt. Két dolgot kell azonban konstatálnunk: az egyik az, hogy a darab törölmetszett, zamatos magyarsággal van megírva, a másik pedig az, hogy a darabot kitünően adják elő. Ha valami ugye ez a két dolog mentheti meg a csendes elhunytól, de hosszú életet a legvérmesebb jóakarók sem jósolhatnak neki.

Ha még fölemlítjük azt, hogy a főpróbán, a darab meséjének könnyebb megérthetése végett, annak tartalmát mindenkinek a kezébe nyomták, azt hisszük kellőképpen felsoroltuk a darab valamennyi jó tulajdonságait.

Olvasóink dolga lesz mulatni a darabon.

*

— Pótlólag írhatjuk, hogy a darabnak szép külső sikere volt. A közönség tapsolt *Blaháné* játéknak, dalainak; tapsolt a választási mozgalmas képeknek, a darab aktualitásainak és tapsolt a szerzőnek is jó ötletéért, hogy a kortesvilágot közvetlenül a választások után hozta színre. »Nagyrabecsülői« két súlyos bakérkoszorút is adtak fel számára a színpadra; Szirmai, Német, Tollági pompásan alakították.

Elta.

A nemzeti zenede növendékei pénteken a redoute kis termében adták ez évi második hangversenyüket, mely vizsgaszámba ment. A kitünő intézet zenekara derekasan megállotta helyét. Beethoven egyik ritkábban hallható szimfóniáját (d-dur, ap. 21.) adta elő kiváló precízióval. A növendékek közül kiemeljük *Kortsák Ida* és *Möldner Luiza* kisasszonyokat, kik Volkman Róbert és Litolf egy-egy versenydarabját játszották és *Sessler Sarolta* kisasszonyt, ki az intézet legkiválóbb hegedüse és akinek játéka már ma is művészi magaslaton áll. A hangverseny elején a növendékek ezüst koszorút nyújtottak át Gobbi Alajos karnagyuknak.

Kocsalszky Raoul, hétéves zongorás csodagyerek e hó 22-én, hétfőn tartja meg hangversenyét a vígadó kistermében. A műsor Bach, Rubinstein, Chopin, Csajkovszkij, Godard és Liszt műveiből áll. Az ülőhelyek ára 1 frt.

IRODALOM.

Burns magyarul. Caledonia híres fia nálunk Magyarországon különösen nagy sympathiának örvend. Nemcsak azért, mert egész költészete annyira hasonlít a mi népdalainkhoz, hogy ha egyes versekben a skót neveket magyarul cserélnők fel, Dumbar Fannyt Piros Rózsival, Montgomery Margitot Barna Eszterrel, mindenki a magyar alföld egyik termékének tartaná, hanem mert Petőfi és Arany sok hangulatot merített Burns verseiből és mind a kettő egyet-mást le is fordított belőlük. Burns is ellentétbe helyezi a skót felföldet az alfölddel, nála is népdal motívumok képezik verseinek alapangulatát, a skót parasztot és a skót dáridót, a szerelmet és a leányt ugy festi, mintha köztünk élt volna; de még gyakori szó és gondolat ismétlésével, a fordulatok megkapó közvetlenségével és egyszerűségével is rendkívüli módon közeledik a magyar népköltészethez. Burns verseinek átültetése magyar talajba, amint már ezekből is kitünhetik, igen érdekes, de nem éppen valami könnyű feladat. Jól kell

ismerni a népdal tonusát és harmonikusan össze kell olvasztani a ködös Skóciát a Kárpátok fenségével, a fűszeres skót rónát a délibábos magyar alfölddel. *Lévay József* az akadémiai költők egyik köztiszteletben álló tagja próbálkozott meg Burns verseivel. Tagadhatatlan, hogy ahol népdal utánzatokat és könnyed lírai verseket kellett fordítani, ott a hangot és a formát is eltalálta. Jól be tudta illeszteni a skót dalokat, melyekből hiányzik az a ridegség és a komor fenség, mely az északi költőket jellemzi, a magyar népdal hangulatába. Ahol az eredetit imitálta és saját magából adott hozzá, ott fordítása mindig szép és élvezhető. De a kötetnek java része a gyári munka benyomását teszi ránk. *Lévayban* hiányzik a bensőség és az ihlet azon foka, mely Burns kimagasló epikai és szerelmi versei fordítására nélkülözhetetlen. A híres »Szombat estve a kunyhóban« vagy epikai műve a »Kóbor Tamás« egészen idegenszerű és erőltetett. A »Mari dalok«-ból hiányzik minden bensőség és még halvány mását sem nyújtják az eredetinek. A mi irodalmunkban sokszor uralkodik egy meggyökerezett tudat, mely némely írók gyorsan népszerűvé tesz, nem elismerésből, hanem — kegyeletből. Ezen kegyelet egy egész írói gárdát oktroyál a közönségre, mely minden kritika nélkül el is fogadja. *Lévay József* is ezek közé tartozik. Kár, hogy tehetsége még idejekorán nem szakított azzal a körrel, mely őt a maga számára nevelte. *Lévay József* fordításának meg van az a hatása, hogy kíváncsivá tesz az eredeti skót költemények megismerésére és felébreszti az óhajt, hogy azokat valaki minél előbb irodalmunkba átültesse. Mert ha meg is van Burns magyarul, még mindig hiányzik — a magyar Burns.

Éva leányai. Ezt a címet viseli hét igénytelen történet, mely a nőkről szól és a nők számára van írva. Szerzője *Vadnai Károly*, kinek elbeszélő talentuma sokkal ismertebb, semhogy könyve bővebb ajánlásra szorulna. A hétköznapi életből meríti tárgyát és alakjait, de a legegyszerűbb történet iránt is érdeklődést tud kelteni. Daczára annak, hogy *Vadnai* a régi írói gárdához tartozik, elbeszélésein meglátszik, hogy sokat tanult a modern francia íróktól s hogy meg van benne a törekvés az életet és az embereket reális alapon festeni. Érdekesnek találjuk *Vadnai* előszavát, melylyel a hét történetét bevezeti. Azt fejtegeti, hogy a nő csak nagy ritkán válik ördöggé, vagy angyallá, mint ahogy régente festették, hanem megmarad azon a középuton, melyen Ádám fiai haladnak, magukban hordva a jó és rossz csiráit. Hősnői is ilyen középuton haladnak s elbeszéléseiben az élet legfőbb igazságát akarja kifejteni, hogy az erőseké a hatalom és az élet, a gyöngéké a szenvedés és a halál.

Heltay Jenő, lapunk munkatársa, egy kötet költeményt rendez sajtó alá. Címe, »*Modern dalok*«, azt sejteti, hogy a fiatal költőt ambíciója új csapások felé ösztönzi, ami már magában is elismerésre méltó. Olvasóink néhány szép költemény alatt találkoztak nevével, és bizonynyal érdeklődni fognak első önálló föllépése iránt is.

Egy költő a fin de siècle korából. *Voix nocturnes* ez a címe *Jean Berge* új könyvének, melyet ő maga »poèmes libres«-nek nevez. *Jean Berge* az újabbkori francia költők azon gárdájához tartozik, mely minden erőszakos eszközzel akarja magáról a chablont lerázni. Szakit teljesen a külső formával, a rimelést nevelésnek tartja s a benső forma rythmikájával, a gondolatok összecsengésével akarja a technikát pótolni. Némely verse egészen zsoltárszerű, de az a nyugodt harmónia, mely az ó-testamentum költészetében a sorok és a gondolatok ismétlésével oly hatást képes előidézni, *Jean Bergenél* és társainál frivol és értelmetlen. A mi *Catulle Mandésnél*, aki szintén meg akarta oldani a próza és a költészet örök harcát egyes leírásaiban költői próza, az *Jean Berge-nél* közönséges próza formátlan versekben. Helyesen cselekedte a »poèmes libres« szerzője, hogy a vessorokat csillagokkal választotta el egymástól, különben mindenki prózának tartaná. Zürzavaros verseiben több helyütt rólunk magyarokról is beszél, természetesen fajunk legkiválóbb képviselőiről: a cigányokról. Ezzel kapcsolatban a magyar pusztá és az alföldi csárda is szóba kerül. *Jean Berge* bizonyára meg van győződve arról, hogy tulságos rokonszenvétől a Hongric

meg lesz hatva. Könyvét is egy magyar írónak ajánlta: »A M. Sigismund de Justh. Esterhazi-strass, Budapest.« De azt hisszük Jean Berge ur csalódni fog, a mint hogy versei sem élik túl a fin de sièclest. Nyugodtan aludhattak lyrikusok: nem fog eljönni soha e formátlan versek és Jean Berge birodalma.

Renan új könyve. Renan apróbb dolgozatainak második kötetét rendezte sajtó alá. Többnyire ifjúkori visszaemlékezéseket, gyermekkorának idylli képeit tartalmazza és címe »Hulló levelek«. Ehez a könyvhöz rendkívül érdekes előszót írt, mely a nagy optimista gyónását foglalja magában. Egy kicsikét talán bűnös is mondja, de nagy vétségekben nem érzi magát ludasnak. Szól a mai fiatalságról, mely nagyon ideges, izgatott, pedig már koránál fogva is derültebbnek kellene lennie. Mulatni, és dolgozni, ez a fiatalsághoz illő elv, de ők gyötrődnek, hogy újabb tévedésekhez jussanak. Mire férfiakká lesznek, mennyi probléma lesz már megoldva, eldől talán a szocializmus, a pápaság sorsa is. A ki meg nem érheti, haljon meg az emberiség közösségének s a jövő vallásának hitében. Pedig rossz napok előtt állunk. Az erkölcsi érzék hanyatlak, az önfeláldozás majdnem kiveszett. A katonaság s a papság is elmerül már az általános áradatban. Mindegy. A mi öröklétre van hivatva, megmarad: főként a tudomány. Bizonyos, hogy valamikor az erény is elfoglalja majd öt megillető helyét. Mérhetetlen erkölcsi hanyatlás következne abból, ha a vallások eltűnének. Ha eltűnik is a vallás egyik vagy másik formája, megmarad a vallásos érzet. A középkor kereszténye eltúrte az élet sanyaruságait, mert meg volt arról győződve, hogy az ember okvetetlen a menyországba jut. Ma már megelégednek kisebb polgári haszonnal. Ahogy az egyszeri szegény zsidó mondta Renannak, mikor végig hallgatta báró Rothschild előadását a lélek halhatatlanságáról: »Érti, aki tudja! Egy ilyen gazdag ember és még a paradicsomhoz is jussot formál. Hagyja azt nekünk, szegény ördögöknek.« Renan megemlíti azt is, hogy Nantesból minden évben kap egy intő lapot e két szóval: »Van pokol!« Van hát, de ha ő oda jutna, jókedvű kéré leveleivel meglágyítaná az Ur szívét.

KÉPTALÁNY.

Összetett számrejtvény.

I. 20. XII. 7. III. 7. 16.	Nagyon jó emberi tulajdonság, de birja a birka is.
XIII. 12 VII. 14. 18.	Módhatározó szócska.
1. 3.	A jószívű szokta tenni.
XVI. 10. 21. XV.	Mindenekfölött ezt szeresd.
II. V. 8. XI.	Mutató névmás.
4. IX. XIX.	A barom vonja.
VI. IV. VIII.	Isten után első neked.
19. 22. 6. 22.	Sajátságos emlős állat.
18. XIV. 2. XV.	A kecskét így is hívják.
XIV. 5. X.	E kérdésre felel, hogyan?
17. XVIII.	Névelő.
6. XVII. 13.	Fém.
9. 11. VIII. 15.	Énnek a nők hódolnak.
23.	Egy betű az abc végéről.
1—23.	Jó magyar közmondás.
I—XIX.	Petőfi egy versének kezdő sora.

A 7. számban közölt képtalány megfejtése:

»Egyszer volt, hol nem volt.«

Helyesen fejtették meg: Szalkai Schvartz Margit, Grosch Vilmosné, Engel Gyuri, Grinsberger Izso, Pick Berta, Bloch Mariska, Rosenberg Berta, Ujhelly Janka, Tauber Rezső, Schvarcz Fanny, Balogh Béla, Beregi Alice és Ilona, Fuchs Sarolta és Etelka, Burger Regina, Berger Leo, Löwy Etelka, Schön Irma, Steiner Ida, Leopold Margit, Klein Simon, Braun Róza, Stein Stefi, Grünfeld Lajos és Józsi, Gold Margit.

HETI POSTA.

Bécs. N. E. Német reminiscenzia kissé gyöngé magyarsággal reprodukálva.

Budapest. Előfizető. Bródi Sándor erősen megrongált egészsége helyreállítása céljából melegebb égalt alá sietett. Most már valahol Palermo közelében lubiczkol a tengeren. Amint egészségi állapota engedi, be fogja váltani »A HET« olvasóinak tett ígértét és »Ilona fölébred« A HET hasábjain.

Nyiregyháza. Rieszdorfer Erzsike. Postára adtuk.

Budapest K. I. Ezek közt nem találtunk magunknak valót.

Nagyvárad. Sajnáljuk, de óhaját nem teljesíthetjük; attól tartunk, hogy olvasóink egy részét untatná. Változatosság a lelke minden jó ujságnak.

Egy kosár vers. »Jőjj szép leány. A csillagok. A nyomor stb. Mindegyikben van valami, de valamennyinek a technikája hiányos.

Budapest. R. J. Schreiber Ignác urnak az a 2000 ftros alapítványa, melyet az orsz. ösztöndíjgyelet javára tett, csak egy igen jelentéktelen elenyésző mozzanata annak a jótékonyaságnak, melyet ő évtizedek óta gyakorol. Szülőhazájában. Győrött, mindig első volt ott, ahol akár a jótékonyaság akár a közművelődés hazafias áldozatot kívánt. Bécsi palotája telve van a művészet remekeivel és nem egy magyar piktor tanulóveinek göröngyös utait egyengették az ő áldásos kezei. Hogy nevével ritkán találkozunk az ujságokban, az azt bizonyítja, hogy szerényesége még bőkezűségénél is nagyobb.

Nem közölhetők: *Lila*, Visszaemlékezések. — *N. E.* A valás. — *B. L.* A hóról. Hozzá. — *Z. F.* Azt gondolod.

Felélős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Fekete, fehér és színes selymeket méte-

renkint 45 krtól 16 forint 65 krig, sima és mintázott mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző színben szállít, megrendelt egyes öltönyökre, vagy végekben is postabér- és vámmentesen **HENNEBERG G.** (cs. és kir. udv. szállító) selyemgyára Zürichben. Miután posta fordultával küldetnek. Svájcba címzett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.

1

Az 1891. évi pöstyéni fürdővendégek létszáma nemzetiség szerint.

Magyarország	1226	Ezen jegyzék csupán csak azon fürdővendégek létszámát tartalmazza, kik rendes gyógyhasználatra hosszabb ideig itt időstet; nem pedig a két ezret túlhaladó utazó vendéget is, kik évről-évre Pöstyént meglátogatják.
Ausztria	1084	
Németország	37	
Románia	25	
Oroszország	13	
Szerbia	12	
Amerika	5	
Franciaország	3	
Olaszország	3	
Bulgária	2	
Angolország	1	
Hollandia	1	
Cs. és kir. katonatiszt	97	
Beteg legénység	363	
Szegény beteg	421	
Összesen	3293	

COGNAC

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN PROMONTOR, mely kizárólag csak a legmagasabb kitüntetések nyerte, sajátöltésű palaczkokban **mindenütt** kapható:

1061 46—2

A gróf Keglevich István-féle promontori cognac-gyár igazgatósága Budapestén.